

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KUUEKÜMNE KUUENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Pärnumaal
Maria talus

20.-21. septembril 2012. a

Kohalviibijad

KHNI liikmed ja asendusliikmed:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik (*osales päevakorrapunktide 1-5 arutamisel*)
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Kaupo Paal, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Henn Jöks, Riigikohtu kohtunik
Marko Pomerants, Riigikogu õiguskomisjoni esimees
Norman Aas, riigi peaprokurör
Toomas Vaher, advokatuuri juhatuse esimees
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Lea Kivi, Riigikohtu kohtunik (*asendusliige*)

Teised osalejad:

Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tamara Hristoforova, Tartu Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Margit Jõgeva, Tartu Maakohtu kohtunik
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Eveli Kuklane, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Küllü Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Margit Veskimäe, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant

Juhatas: **Märt Rask**, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: **Margit Veskimäe**, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 20.09.2012. a kell 10.30

Lõpp: 21.09.2012. a kell 13.45.

Rask: Kas päevakorrale on täiendusi?

Vabariigi Valitsus on taas hakanud arutama eelarve küsimusi ja sellega seoses oleks mõistlik kujundada KHNI seisukoht kohtunike palkade osas. Võiksime teemat arutada päevakorrapunktina 7¹.

Riigikohtu üldkogu lõi pretsedendi kohtunike teenistusvanuse ülemmäära tõstmise küsimuses ning see vajab KHNi seisukohta. Päevakorrapunkti 10 juurde tuleb sellega seoses Riigikohtust täiendav informatsioon.

Riigikohtu juhtkond on korduvalt arutanud ka kohtuametnike, konsultantide stažeerimist Riigikohtus ning selles osas tuleks kujundada KHNi seisukoht. Vaja on selgeks rääkida küsimust puudutavad põhimõttelised seisukohad. Kerdi Raud teeb aruteludest lühiülevaate. Võiksime teemat arutada päevakorrapunktina 2¹.

Viiakse läbi hääletus täiendatud päevakorra kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada päevakord.

1. 25.05.2012. a korralise KHNi 63. istungi protokoll, 21.06-28.06.2012. a erakorralise KHNi 64. istungi protokoll ja 2.08-17.08.2012. a erakorralise KHNi 65. istungi protokoll kinnitamine – Riigikohtu esimees Märt Rask

Rask: Kas on protokollidele täiendusi või parandusi?

Täiendusi ja parandusi ei ole.

Viiakse läbi hääletus protokollide kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN kinnitab 25.05.2012. a korralise KHNi 63. istungi, 21.06-28.06.2012. a erakorralise KHNi 64. istungi ja 2.08-17.08.2012. a erakorralise KHNi 65. istungi protokollid.

2. Kohtute esimeeste aruandlus 2012. a I poolaasta statistika põhjal – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtute esimehed, justiitsministeerium

2.1. Justiitsministeeriumi kohtuid võrdlev ettekanne – Külli Luha

Luha: Ettekanne.

2009. a – 2012. a on maakohtutesse saabunud asjade arvus toimunud umbes 10% suurune langus. Uute asjade tase on jõudnud majanduslanguse-eelsele tasemele. Võib öelda, et prognooside kohaselt saabub tsiviilasju maakohtutesse sel aastal umbes 26 000, kriminaalmenetlusasju 18 500 ja väärteomenetlusasju 6200. Pärnu Maakohtus on väärteomenetlusasjades toimunud 61,5% suurune tõus, seda ennekõike füüsilise isiku väärteoasjade arvel.

Kõige koormatum kohus saabunud kohtuasjade põhjal on Tartu Halduskohus. Harju Maakohtusse saabus kohtuniku kohta kõige rohkem asju (185,1), maakohtute keskmine on 164,4. Kõige väiksem koormus ametikoha kohta on Pärnu Maakohtus (143,3).

Lahendatud asjade arv langes nii tsiviilasjade kui ka kriminaalmenetlusasjade osas selle võrra, kui palju langes sisse tulnud asjade arv.

Mõnevõrra on tsiviilasjade keskmine menetlusaeg lühenenud, lühenemine on võrreldes 2010. aastaga saavutatud seetõttu, et keskmise menetlusaja hulka ei ole arvestatud pankrotiasju. Arvestuslik keskmine menetlusaeg on olnud stabiilselt eelmiste aastatega võrreldav. Poolaasta lõpuks jäi lahendamata viimaste aastate kõige väiksem hulk asju ehk 10 040 tsiviilasja. Vanu asju (enne 2010. aastat kohtusse saabunud) oli nende hulgas 426.

Kriminaalasjade üldmenetluste keskmine menetlusaeg oli 2012. a I poolaastal 365 päeva, ilma vanade asjadeta 251 päeva. Harju Maakohtus vanu asju enam ei ole. Viru Maakohtu näitaja on koos vanade asjadega oleks 718 päeva ja ilma vanade asjadeta 251 päeva. Poolaasta lõpuks

lahendamata jäänud asjade keskmine menetlusaeg oli 289 päeva. Kohtutesse saabus 503 asja. Arvestuslikust keskmisest on välja võetud vanad asjad, mille kohta on kohus öelnud, et ootab aegumist või muudel põhjustel lõpetamist.

Aavik: Kas saan õigesti aru, et Harju Maakohus on vanad kriminaalasjade üldmenetlused juba ära lõpetanud, aga teistes kohtutes mitte?

Luha: Jah.

Luha: Väärteomenetlusasjade keskmine menetlusaeg on kohtute kaupa väga erinev. Harju Maakohus, kus kaks kohtunikku on spetsialiseerunud väärteomenetlusasjade lahendamisele, on keskmine menetlusaeg 49 päeva, Tartu Maakohus 104.

Halduskohtute osas iseloomustab poolaastat uute vangide kaebuste langus. Neid saabus 466 ehk 18% vähem kui aasta tagasi. Et uusi asju on vähem, ei tähenda see siiski, et Tartu Halduskohtu probleemid lahendatud oleks. Igale kohtunikule saabus Tallinna Halduskohtus 43,3 asja, aga Tartu Halduskohtus 70,6 asja. Asjade arvu hulka on arvestatud ka vangide kaebused. Lahendatud asjade menetlusaeg on pikenenud. Tallinna Halduskohtus oli poolaasta lõpuks juba 88 vana asja, mis pikendab keskmise menetlusaja 186 päevani. Arvestuslik keskmine menetlusaeg on mõnevõrra lühem, kuid näitab ikkagi kasvu.

Ka ringkonnakohtute osas on näha mõningast uute asjade arvu vähenemist, v.a haldusasjade osas, mis on tingitud eeskätt vangide kaebustest. Arvuliselt saabus ringkonnakohtutesse haldusasjades sama hulk apellatsioon- ja määruskaebusi. Lahendatud asjade arvu põhjal saab öelda, et Tartu Ringkonnakohtu ühe kohtuniku ametikoht on koormatum kui Tallinna Ringkonnakohtu oma. Tartu Ringkonnakohtus on haldusasjades määruskaebusmenetluste keskmine menetlusaeg lubamatult pikk, s.o 202 päeva, mis teeb omakorda pikemaks ka esimese astme kohtu menetlusaja.

Saarmets: Materjalis, mis KHNile saadeti, oli ringkonnakohtute osas kajastatud arvestuslik menetlusaeg, mis haldusasjades oli päris suur. Kas statistikast on peatatud asjad välja võetud?

Luha: Ei ole.

Saarmets: Kas oskad öelda, milline on ringkonnakohtu haldusasjade menetlusaeg peatatud asju arvestamata?

Luha: Kahjuks mitte. Olen arvanud, et ringkonnakohtute puhul ei peaks sellega arvestama.

Paal: Teatavasti jõustusid juulist riigilõivuseaduse muudatused. Kas 2012. a teisel poolaastal on võrreldes 2011. aastaga olnud olulist muutust tsiviilasjade arvus?

Luha: Tõusu ei ole toimunud. Pigem on asjade arv stabiilselt vähenenud ja võrreldav 2011. aastaga.

Paal: Oleks huvitav näha, kas riigilõivude alandamine on vähendanud menetlusabitaotluste lahendamisele kuluvat aega, mis läheb arvestusliku menetlusaja sisse. Samuti oleks huvitav teada, kas Justiitsministeerium planeerib TsMS ja RLS muudatuste alusel menetluse kiirenemist või mitte ja kui palju.

Luha: Sellele küsimusele on hetkel keeruline vastata, kuna mõju veel näha ei ole.

Paal: Kas Justiitsministeerium on prognoosinud, kas ja kui palju RLS ja TsMS muudatused tsiviilasjade arvu mõjutavad?

Aavik: Me prognoosisime, et RLS muudatused võivad tõsta asjade arvu, kuid kohtunike enda ettepanekud, kuidas asju paremini lahendada, mõjutavad loodetavasti tööd nii palju, et menetlusajad ei pikene.

Rask: Olen aru saanud, et kohtud kulutavad meeletult palju ressursi menetlusabi ja muude kõrvalküsimuste lahendamisele. Ma ei julgeks öelda, et asjade arv riigilõivumäärade alanemise tõttu plahvatuslikult kasvab.

Loide: Tartu Maakohtu statistikat kajastavas tabelis on vanade asjade arv sama, mis enne seda, kui kohus teatas, et see arv on vale.

Luha: Tabelis kajastuvad minu võetud andmed, sest personaalstatistika on veel üle vaatamata. Kui statistika avalikustatakse, võetakse ka personaalstatistikat arvesse.

Loide: Kohtunikud kurdavad, et teatud kohtuasjad jooksevad statistikast uuesti läbi, kuigi on teada, et tegemist on KISi probleemiga.

Luha: Kõikide asjade kohta, mis on sellisena ära märgistatud, saadan KISi haldurile tööülesande, täpse lahenduskäigu saadame alati kohtusse tagasi. Võin öelda, et 90% juhtudest on tegemist KISi täitmise probleemidega, mis jäävad juhustega kohtu enda parandada.

Loide: Aga asjad, mis on justkui lahendatud, aga jooksevad paari aasta pärast lahendamata asjana uuesti KISi?

Luha: Kõige tüüpilisem viga probleemi tekkimisel on lõpplahendi valesti märkimine, mistõttu asi ei jõua õigesse päringusse.

Jöks: Mul on ettepanek. Me võrdleme kohtute koormust ja menetlusaegu, aga õigusemõistmise eesmärk ei ole võimalikult lühike menetlus. Ohtlik oleks hakata võrdlema ka kvaliteeti, aga oleks mõttekam, kui saaksime ka mingi ülevaate sellest, kui palju on tühistatud või jõusse jäänud lahendeid. Selle järgi ei tohiks hinnata või võrrelda I astme kohtute tegevust, küll aga ringkonnakohtute tegevust, sest nende lahendite kohta annab Riigikohus lõplikud hinnangud. Ainult kohtute menetlusaegu võrreldes jääb mulje, et see on ainus, mille nimel tasub pingutada. Esimeeste aruandlus võiks toimuda vaid üks kord aastas, kevadel, hõlmates ainult aastastatistikat.

Luha: Olen nõus, et poolaasta ei näita statistikast täielikku pilti. Oleme aruandlust muutmas ja üheks küsimuseks on, millal ja kuidas esimehed aruandlust tegema peaks.

Rask: Palun järgnevatel ettekandjatel teha ettepanekud, kuidas aruandluskorda parandada ja muuta. Statistika edasiarendamine peaks olema Justiitsministeeriumis järjepidev ja sellest peaks olema võimalik erinevaid andmeid välja lugeda.

Luha: Statistikeskkonna jätkuprojektil ja uuel KISi üheks eesmärgiks on ülevaate ja suure pildi tekitamine asja menetlusest.

2.2. Harju Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Harju Maakohtus 2012. a I poolaastal – Helve Särgava

Särgava: Ettekanne.

Statistikaaruandlus peaks puudutama nii kvaliteeti kui kvantiteeti ja toimuma kord aastas.

Pean vajalikuks märkida, et sissetulevate asjade arvu hakkavad riigilõivud mõjutama, sest kui juulis ja augustis tuli Harju Maakohtusse ca 35 tsiviilasja kohtuniku kohta, siis praeguseks seisuks on juba saanud keskmiselt 43 tsiviilasja kohtuniku kohta. Samas ei saa ma kinnitada, et arvu tõus on kindlasti seotud vaid riigilõivumäärade alanemisega, sest juuli ja august on ka kohtusse pöördujate jaoks n-ö puhkusekuud.

Igal aastal teeme järgmiseks aastaks tööjaotusplaani, mille tulemusena paneme paika põhilised eesmärgid, mida tahame saavutada. Ka Harju Maakohtus on hulk vanu kriminaal- ja tsiviilasju ning nende arvu vähendamine peab olema üks eesmärkidest. Kriminaalasjade osas oleme rahul sellega, et suutsime lahendada kolm 5 aastat menetluses olnud asja. Meil on ka pidev kontakt politseiga nende asjade osas, kus süüdistatavaid ei leita. Seeläbi oleme saanud mitmed kohtuasjad ära lahendada.

Harju Maakohtu jaoks on oluline ka lahendite kvaliteet, mis on paratamatult seotud ka menetlustähtajaga. Enne 2011. aastat kohtusse saanud kokkuleppe- ja lühimenetluse

kriminaalasju seisuga 01.09.2012. a menetluses enam ei ole. Just lühimenetluses olid vanad asjad, mille oleme suutnud tänaseks ära lahendada. Kohtu analüütik tegi ülevaate ka üldmenetluse kriminaalasjade menetlustähtaegadest. Võtsime võrdluseks 2011. a, kui eelistungi määramiseni kulus keskmiselt 42 päeva. 2012. aasta esimesel poolaastal oli vastav näitaja keskmiselt 28 päeva, kuid nagu näha, siis enamik kohtunikke on asja eelistungile määranud siiski kiiremini. Eelmisel aastal määrasime asja põhiistungile keskmiselt 93 päeva pärast asja sissetulemist, aga sel aastal 68 päeva pärast.

Tulemusteni jõudmiseks on oluline olnud spetsialiseerumine nii kriminaal- kui ka tsiviilasjade siseselt. Kohtunike roteerumine toimub igal aastal. Kohtunikud on rahul ka sellega, et oleme üldkogul kokku leppinud kohtusisesed koormuspunktid, mis tagavad õiglase asjade jagamise. Samuti on palju abi olnud täiendavatest konsultantidest, keda kasutatakse abi vajavate kohtunike abistamisel.

Harju Maakohtus on 14 noorkohtunikku, alla 3-aastase staažiga kohtunikku. Vahetult enne lõpliku hinnangu andmist viin nendega alati läbi ka arenguveestluse. Hetkel on Harju Maakohtus kaks noorkohtunikku, kes on töötanud väga vähe ning praktiliselt kogu aja viibinud lapsehoolduspuhkusel. Sellest on tekkinud küsimus, kuidas nende tööd hinnata.

Rask: Noorkohtunike hindamise probleem on laiem. Saatsin küsimuse eeldiskussiooniks kõigile riigikohtunikele. Kui tuleb konkreetne kaasus, siis tuleb esimehel vastata, et ta ei saa kohtunikku hinnata. Riigikohtu üldkogu peab siis seisukoha võtma ning hindama, kas on vajalik seadust muuta või saab probleemi üle tõlgendamise kaudu.

2.3. Tartu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Maakohtus 2012. a I poolaastal – Liivi Loide

Loide: Ettekanne.

Esimesel poolaastal oli Tartu Maakohtu probleemiks eelkõige teatud kohtumajades õigusemõistmise säilitamine seoses kohtunikukohtade arvuga. 35 kohast oli täidetud 29 kohta, reaalset töötas 28 kohtunikku. See tähendab, et täitmata oli 1/5 kohtadest. Käesolevaks ajaks on nimetatud ametisse veel 2 kohtunikku, kellest 1 on ametisse asunud. Teine on ametisse nimetatud ja määratud Valga kohtumajja, kuid paraku tuleb ta reaalset tööle alles järgmise aasta septembrist. Käimas on ka kaks konkurssi – üks Viljandi kohtumajja ja üks Võru kohtumajja. Samas on ära minemas kohtunik Rimmel, kes viiakse Harju Maakohtusse. Viru Maakohtust tuleb Valga kohtumajja kohtunik Tamme. Maakohtu teenistuses on ka kaks kandidaati. Loodetavasti saame varsti keskenduda menetlusele, mitte enam õigusemõistmise säilitamisele.

Alates 2010. aastast on koormus kohtuniku kohta märgatavalt tõusnud. Koosseisulise koha kohta on koormus optimaalse lähedal, aga reaalset töötava kohtuniku kohta optimaalsest 1/5 kõrgem. Menetlustähtaegade säilitamisel on oluliselt abi olnud ÜKP raames saadud konsultantidest ja ka teiste kohtumajade kohtunikest, kes on osa halvemas seisukorras olevate kohtumajade koormusest enda kanda võtnud. Majade lõikes on kohtumajade koormus sissetulevate asjade alusel olnud erinev. Enamkoormatud on Valga, Viljandi ja Võru kohtumajjad. Nendes kohtumajades on ka kohtuniku ametikohad pikka aega täitmata olnud. Koormuse ühtlustamiseks korraldati tööd maakohtu siseselt ümber. Tänu sellele on majadesse saabuvate asjade arv ühtlustunud, välja arvatud Viljandi osas. Seda näitab ka vanade asjade arv, mis Viljandi kohtumajas suureneb. Loodetavasti saab Viljandi kohtumaja leevendust poolelioleva konkursi lõppedes. Suurt koormust näitab ka see, et Tartu Maakohtu kohtunikud on palju koolitusi vahele jätnud.

Tartu Maakohtus on tõusnud kriminaalasjade üldmenetluste arv, mis on suurem ka Vabariigi keskmisest. Sellest on ilmselt tingitud ka Tartu Maakohtu pikemad menetlustähtajad. Kasvanud on ka lahendatud kriminaalasjade arv. Vanadest kriminaalmenetlusasjadest moodustavad suure hulga need, mis ootavad lõpetamist tagaotsitavate tõttu või milles isik hoidub karistuse kandmisest kõrvale. Vanades üldmenetlusasjades, milles isikud ei ole tagaotsitavad, on istungid määratud käesoleva aasta lõppu või järgmise aasta esimesse poolde. Väärteomenetlusasju on jäägis 2, millest ühes on isik tagaotsitav, teine menetlus on seoses vale kandega lõpetamisel.

Vanu tsiviilasju oli ettekande koostamise ajaks 78, suurem osa neist on kahe kohtuniku menetluses, keda on KHNis ka varem arutatud. Olen nende mõlemaga rääkinud, nende jääk on vähenenud. Tsiviilasjades on menetlusaeg pikenenud kättetoimetamise tõttu. Kriminaalasjade üldmenetluse menetlusaega pikendab see, et kiputakse kohtuistungile kuluvat aega üle planeerima. Samuti tekitab probleeme katkematuse põhimõte, mis piirab poolleilolevate menetluste arvu. Meie kohtus on menetlusaega mõjutavaks teguriks ka see, et tuleb käia istumas erinevates kohtutes ja teise majja sõiduks kulub paratamatult aega.

Planeerime oma tegevust parandada muuhulgas seeläbi, et kasutame rohkem kohtunikuabide ressursi. Käimas on läbirääkimised, oleme kohtudirektoriga jõudnud kokkuleppele ühe kohtunikuabi ületoomiseks õigusteenistusse. Ta hakkaks lahendama riigi õigusabi ja menetlusabi asju.

Jöks: Seoses kriminaalasjadega oli juttu, et istungile kuluvat aega planeeritakse üle ja katkematuse põhimõtte rakendamisega on probleeme. Kes ja mida saaks teha, et probleemid laheneksid?

Loide: Ilmselt seadusandja.

Lippus: Kogusime kriminaalasju lahendavate kohtunike ettepanekuid selle kohta, kuidas oleks nende hinnangul võimalik katkematuse printsiibi probleeme lahendada. Analüüsi autor Urvo Klopets ja kriminaalpoliitika asekanstler analüüsisid saabunud ettepanekuid ning on jõudnud oma järeldusteni, mida ja kuidas muuta saaks. Oktoobris toimub kohtunikega ümarlaud. Eelnõuga loodetakse tulla välja juba sel aastal.

Paus kell 12.16-12.25.

2.4. Pärnu Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Pärnu Maakohtus 2012. a I poolaastal – Rubo Kikerpill

Kikerpill: Ettekanne.

Aruannet oleks mõtet teha kord aastas, kuna põhjapanevamaid järeldusi saab teha aastastatistika põhjal. Vahepeal saab vajadusel jooksivaid küsimusi arutada.

Pärnu Maakohtu esimehena on mu eesmärk olnud õigusemõistmise korrakohase toimimise tagamine. Oleme olnud suhteliselt heas positsioonis, meie kaadrivoolavus kohtunike osas on olnud väike, maksimaalselt on 10 aasta jooksul olnud täitmata 2 kohtuniku ametikohta. Tänaise päeva seisuga on täitmata üks koht.

Kriminaalasjade üldmenetluste osas on Pärnu Maakohtu takistuseks 100 päeva saavutamisel see, et vähe on prokuröre, kes käivad kohtus asju arutamaks. Seadus on siiski andnud võimaluse ringkonnaprokurööril määrata volitus ka prokuröri abidele, kuid seda tehtud ei ole. Advokaatidel on kohustus 3 kuu jooksul kohtusse tulla. Tallinna advokaatidel, eriti noorematel, tundub olevat rohkem aega ja nad on vastuvõtlikumad ka tähtaegadele, rohkem kontsentreeritud tööle. Vanad kriminaalasjad seisavad samadel põhjustel, mis teistes kohtutes.

Kuna Paide kohtumajas on üks kohtuniku ametikoht täitmata, oleme oma töö ümber korraldanud nii, et Pärnu ja Rapla kohtumajade kohtunikud käivad Paide kohtumajas abistamas. Kriminaalasjad oleme suures osas jaganud Pärnu kohtumajale. Iga kohtunik, kes abis käib, saab juurde 20 Paide kohtumaja asja. Kevadel rääkisin, et Hiiumaal ehk Kärkla kohtumajas täidetud kohtuniku koht ei asu füüsiliselt enam Kärklas, vaid Haapsalus. Täna on Haapsalus kolm kohtuniku kohta, kes käivad Hiiumaal paaril-kolmel korral kuus istungeid pidamas. Olen teemat arutanud ka kohtumaja juhiga ja ta on veendunud, et tegemist oli õige lahendusega. Oleme suutnud korraldada nii, et osa Kärkla kohtumaja asjadest istutakse Haapsalu kohtumajas.

ÜKP kohustusi oleme õigusemõistmise tõhustamise eesmärgil nõus võtma ka edaspidi, kui sellega antakse meile ajutisi konsultante.

Aas: Lääne Ringkonnaprokuratuurist on täna puudu 2 prokuröri - üks ringkonnaprokurör ja üks prokuröri abi. Rahapuudusel neid kohti nähtava eelarve piires ei täideta. Lohutuseks võin öelda, et Lääne piirkond on võrreldes teiste piirkondadega, kus vakants on suurem, paremas olukorras. Keskestlābi on prokuratuurist puudu 12% prokuröridest. Mis puudutab seda, et üldmenetlustes on võimalik volitada prokuröri abi täitma prokurörile pandud ülesandeid, siis oleme seda teemat arutanud ning selle rakendamisel on kaks probleemi. Esiteks ei saa tervet menetlust prokuröri abidele üle anda ning teiseks on võistlev menetlus sisult teistsugune kui lihtmenetlused ja prokuröri abid ei ole suutelised teatud menetlustoiminguid tegema. Meie koolitusprogrammi on kavandatud prokuröri abide kompetentsi tõstmine, aga midagi rõõmustavad siiski öelda ei ole. Probleemid on ka mujal ja pigem on neid Läänes vähem.

2.5. Viru Maakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Viru Maakohtus 2012. a I poolaastal – Anne Palmiste

Palmiste: Ettekanne.

Märtsikuisel KHNil pidime tõdema, et vanade kriminaalajade menetlusaeg Viru Maakohtus oli üle 1000 päeva. Paljud kriminaalajad olid aga aegunud või kohe aegumas ning koostöös prokuratuuriga saime lõpetatud 10-15 aegunud asja. Ka suvel osa asju aegusid ja tööl olnud kohtunikud lõpetasid nende menetluse. Hetkeks on menetlusesse jäänud vaid asjad, kus isikud on kuulutatud tagaotsitavateks ja millega kohus midagi edasi teha ei saa.

Probleemiks Rakvere kohtumajas on see, et üks kriminaalajade arutav kohtunik istub 2014. aasta veebruarini kahte suurt üldmenetluse asja, mistõttu teisele kahele kohtunikule on langenud suur koormus. Sellest tulenevalt võib tekkida ka probleem, et asju peab jagama teistesse kohtumajadesse. Jõhvi kohtumajas on 4 kandidaati, nendest 2 on eksami sooritanud ja ootavad KAPO kontrolli lõppu. Denis Minzatovil lõppeb ettevalmistusteenistus jaanuaris. Üks kandidaat teenistusse asunud veel ei ole. Probleemiks Jõhvi kohtumajas on lahkuvad kohtunikud. Meil on kokkulepe, et kui Evi Kooli jätkamist toetatakse, aitab ta välja koolitada ühe noorkohtuniku, kes lahendaks edaspidi pankrotiasju. Narva kohtumajas meil lahkuvaid kohtunikke ei ole, palju on noorkohtunikke. Vanu asju Narva kohtumajas ei ole. Probleemiks on, et tööl on pikaajalise töövõimetusega kohtunik ning kõik peale kahe on noorkohtunikud.

Kolme maja kokkuvõttes tahan öelda, et ÜKP raames antud konsultandikohtade jagamine ei ole efektiivne. Need konsultandid, kelle oleme ÜKP raames saanud, peaksid olema püsivalt ametisse nimetatud. Motiveerivaks võiks olla tulemustasude tõstmine.

Tuleb välja, et osal tsiviilasju lahendavatel kohtunikel on komme anda menetlusosalistele korduvalt täiendavaid vastamistähtaegu, mis venitab menetlust. Planeerin nende kohtunikega rääkida ja loodetavasti menetlustähtajad tsiviilasjades lühenevad.

Aruandluskorra osas leian, et esimehed statistikast rääkima ei peaks, sest sellest räägib Külli Luha Justiitsministeeriumist. Seega peab pigem rääkima probleemidest. Aruandlust peaks esitama aasta lõikes.

Pärsimägi: Kui kaua on Minzatov ettevalmistusteenistuses olnud?

Palmiste: Minzatov on ettevalmistusteenistuses olnud alates 13.01.2012. a, tema teenistus lõppeb 2013. a jaanuaris.

Kivi: Mind teeb murelikuks, et kui kohtusse saabub veel üks majanduskuriteoasi, siis saab seda arutada alles 2015. a, kuna prokuröri ei ole varem aega. Majandusajade menetlusaeg on niigi väga pikk ning väga paljud neist lõpetatakse kohtus mõistliku menetlusaja rikkumise tõttu. Selline süsteem ei ole jätkusuutlik. Ka Tartu Maakohtu asjad kannatavad uurimisasutuse ja kohtupoolse organiseerimatuse tõttu. Mind ei rahulda vastus, et raha või ressursi ei ole.

Rask: Antud probleemi meie siin lahendada ei saa.

Kivi: Kui mulle öeldakse, et prokurör vabaneb istungi pidamiseks alles 2015. aastal, siis mina kohtuesimehena või kohtunikuna sellega ei lepiks.

Palmiste: Meie ringkonnas on uus juhtivprokurör ja ma kavatsen sellel teemal temaga uuesti rääkida. Meil on oktoobrikuus juhtivprokuröri ja vanemprokuröri kokkusaamine ning loodan, et lahendame probleemi.

Aas: Probleem on tõsine ja prokuratuurile teada. Mis puudutab pikki ja keerulisi menetlusi üleüldiselt, siis kõik lahendused ei ole ainult prokuratuuri teha. Mis puudutab konkreetselt Viru Maakohut ja majanduskuritegusid, siis olen teemaga mõnevõrra rohkem kursis, kuna probleemid on seotud ka mõningate konkreetsete isikutega ja prokuröride tööga. Hetkel on suundumus, et pikki ja lohisevaid menetlusi enam kohtusse ei lisanduks. Viru Maakohtu majandusasjade probleem on teadvustatud ja meil on uue juhtivprokuröri ka mõningaid plaane selle olukorra lahendamiseks.

Lippus: Minus tekitab küsimusi teema kohtuniku pikaajalisest teenistusvõimetusel.

Rask: Kohtunike tervislikku seisundit puudutava küsimuse esitaksin pärast ettekannete ärakuulamist. Seejärel saame avaldada arvamust, kas on tarvis teha seadusmuudatusi.

Lõuna kell 13.10-14.15

2.6. Tartu Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Halduskohtus 2012. a I poolaastal – Tamara Hristoforova

Hristoforova: Ettekanne.

Kõige suurem probleem on koormus, seda eriti Jõhvi kohtumajas. Sisuliselt me ei oska ega saa probleemi lahendada. Võrreldes eelmise aastaga on asjade arv mõnevõrra vähenenud, s.o 70 asja kohtuniku kohta. Septembris on jätkuvalt siiski kasvutendents, seega lootust kaebuste arvu vähenemiseks ei ole. Suure koormuse tõttu pikenesid ka menetlustähtajad, kuid sellele vaatamata on lahendatud asjade menetlustähtaeg lühike (109 päeva). Tööjõudlus kohtus on 108,5 protsenti. ÜKP raames eraldatud rahade eest võtsime tööle 4 konsultanti, kellest 3 on Jõhvi kohtumajas ja 1 Tartu kohtumajas. Tingimuseks ÜKP raames raha eraldamiseks oli, et menetlustähtajad jäävad samaks, aga nagu ennist ütlesin, seda eesmärki me saavutanud ei ole. Loodame, et ministeerium eraldab siiski raha nendele konsultantidele alaliste ametikohtade loomiseks. Probleem on ka Tartu Ringkonnakohtuga, kuna varsti jäävad seal kõik kinnipeetavate kaebuste toimikud seisma. Määruskaebusi menetletakse Tartu Ringkonnakohtus rohkem kui pool aastat. Avastasin, et aprillis on ringkonnakohtusse saadetud esialgse õiguskaitse määrustele esitatud kaebused, aga siiani ei ole nendes asjades ringkonnakohtus toiminguid tehtud. Sellisel juhul kaob juba esialgse õiguskaitse mõte. Riigikohtu poolt on selge seisukoht riigilõivu tasumisest vabastamise osas, kuid sellele vaatamata seisavad ka need asjad ringkonnakohtus 7-8 kuud. Probleem tekib ka siis, kui võtame kaebuse osaliselt menetlusse ja osaliselt tagastame ning vastav määrus kaevatakse edasi. Toimik jääb sellisel juhul ringkonnakohtusse seisma. Teeme selliste probleemide vältimiseks praegu topeltoimiku ja menetleme asju paralleelselt, sest kui toimik on ringkonnakohtus, ei saa meie seda samal ajal menetleda.

Tartu Halduskohtu probleem on lahendite kvaliteet, aga kui kohus on nii koormatud, siis on ka lahendite tegemiseks aega vähe. See pole küll põhjendus praagi produtseerimiseks, aga tuleb siiski märkida, et tööd on liiga palju. Spetsialiseerumist me kahjuks teostada ei saa, kuna meie kohus on juba praegu sisuliselt muutunud vangide kaebuste kohtuks ja kõik kohtunikud on justiitshaldusasjade spetsialistid.

Vanu asju oli septembri lõpuks 12. Leian, et see on optimaalne arv.

Aruandluse osas toetan ettekannete tegemist kord aastas aastastatistika põhjal.

Rask: Kas KLABU likvideerimisega seoses on informatsiooni liikumine halvemaks jäänud?

Vaks: Kuulsin probleemist, et andmeid hangitakse mitteametlikult, täna hommikul. Kui oleksin sellest varem teadnud, oleksin uurinud, kas andmeid lahendite kvaliteedi kohta on võimalik jätkuvalt saada.

Luha: Lahendite kvaliteedi päringul on hetkel KISis teatud piirangud, aga Exceli tabel on olemas ja sealt on võimalik andmeid vaadata. See on siiski ajamahukas töö. ÖSAs on olemas lahendite

kvaliteediaruanded ja igast kohtust on kellelgi, valdavalt kantselei juhatajatel, sinna juurdepääs. See on sama funktsionaalne kui KLABU ja võimaldab saada samasid aruandeid.

Rask: Kas saan õigesti aru, et tegemist on mõnevõrra üksteisest möödarääkimisega ja samuti sellega, et uus programm on harjumatu?

Luha: Jah.

Rask: Kas Tartu Halduskohus ja Tartu Ringkonnakohus võiksid omavahel kokku saada ja probleemi lahendada?

Hristoforova: Kuulsin, et ka maakohtunikud on hädas ega tea oma lahendite kvaliteeti. See pole ainult meie jaoks probleem.

Loide: Vana tabel oli väga hea ja mugav, hetkel mul uutele aruannetele juurdepääsu ei ole.

Luha: Usun, et samasugune aruanne on olemas ka statistikakeskkonnas.

Marko Aavik lahkub.

2.7. Tallinna Halduskohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tallinna Halduskohtus 2012. a I poolaastal – Villem Lapimaa

Lapimaa: Ettekanne.

Tahaksin esmalt mainida, et tegelikult on võimalik lahendite tühistamise ja jõussejäämise kohta nii otsuste kui määruste osas KISist aruandeid välja võtta.

Esimeeste aruandluse osas olen seisukohal, et kui KHN aruandlust nõuab, siis peaks see olema sisukam.

Võrreldes eelmise aastaga saabus uusi asju vähem, samuti oli jääk perioodi lõpus oluliselt väiksem. Lahendite jõussejäämise protsent oli vahemikus 55-90. Kõige suurem tühistamise protsent oli Pärnu kohtumajas töötava kohtuniku puhul. Ta ei ole spetsialiseerunud ja lahendab kõiki valdkondi, mis võib olla üks põhjustest, miks tema lahendeid tühistatakse tuntuvalt rohkem. On kolm kohtunikku, kelle jõussejäämise protsent on 85-90, sh üks noorkohtunik, kes läheb nüüd lapsehoolduspuhkusele. Enamikul kohtunikest on lahendite jõussejäämise protsent 60-80.

Tallinna kohtumajas on meil 4 paketti ehk „kolleegiumi“, igas pakettis on teatud teemad. Pärnus spetsialiseerumist ei ole. Sellest aastast jälgime kohtunike koormust koormuspunktide osas jooksvalt. Meil on koormuspunktide tabel, mis kajastab hetkeseisu, kui palju on kohtunik saanud koormuspunkte aasta algusest. Nendele, kellel on väiksemad koormuspunktid, jagame jooksvalt juurde vangide kaebusi ja lihtsamaid maksuasju. Kõik kohtunikud on sellise jagamise süsteemiga väga rahul, sest kõigile on asju jagatud võrdselt. Kantseleile on see suur töö ja vastutus, aga tulevikus saab seda ehk kuidagi KISi jagamise algoritmi sisse kirjutada. Üldkogu aeglasemate kohtunike järgiitamist ei toetata, seda peeti soodustamiseks.

Koosseisus on 18 kohtuniku ametikohta. Üks koht on Pärnus täitmata, kuid 2013. a tuleb konkurss selle täitmiseks. Septembrist on üks kohtunik lapsehoolduspuhkusel, üks tõenäoliselt lahkub jaanuarist 2013. a Tartu Ringkonnakohtusse ja üks läheb 2013. a oktoobrist pensionile. Perspektiivis vaadates lahkub veel kolm kohtunikku pensionile 2016. a. Peaksime juba täna mõtlema, kuidas selleks olukorraks ette valmistuda. Samuti tuleb märkida, et ühel kohtunikul on terviseprobleemid. Koormust mõjutab ka see, et kohtunik Koppeli jääb jagati teiste kohtunike vahel ümber. Kahele lahkuvale kohtunikule lõpetasime asjade jagamise. Tallinna Halduskohtu koormust mõjutab ka see, et riigihangete vaidlustes tuleb otsuseni jõuda 45 päevaga, mis muudab need prioriteetseteks kohtuasjadeks, mistõttu on mõjutatud ka teiste asjade tähtsajad. Oleme võimelised 45-päevalisest tähtsajast kinni pidama, vaid üks asi oli menetluses 8 kuud.

Keskmine menetlusaeg Tallinna Halduskohtus oli 186 päeva, kuid Euroopa lõikes vaadates ma ei leia, et tegemist oleks katastroofilise ajaga.

30.06 seisuga oli vanu asju 88, 17.09 seisuga 52. 25 nendest on peatatud ja neid ei saa edasi menetleda. Tuleb märkida, et 18 vana asja on ühe kohtuniku käes. Vanade asjade lahendamine on Tallinna Halduskohtus prioriteet. Kui asi on peatatud mõne teise kohtuasja tõttu, oleme võtnud ühendust ka nende kohtunikega, kes lahendavad asju, mille tõttu meie asi on peatatud. Üldjuhul

suhtutakse palvesse mõistvalt, aga on olnud ka negatiivset vastukaja ja kohtasju lahendatakse oma prioriteetide järgi.

Vaher: Mulle on kohati jäänud mulje, et võib-olla on Tallinna Halduskohtus asjade korraldamisel liiga palju demokraatiat ja liiga vähe kohtu juhi pädevust (nt tööde ümberjaotamisel). Töökorralduslikud küsimused peaksid olema juhi otsustada.

Hristoforova: Ka Tartu Halduskohtus on analoogne olukord - üldkogu tegi otsuse, et Jõhvi kohtumajas asjade ümberjagamisi ei tehta. Mina leidsin, et esimehena saan asjad endale lahendada võtta ja üldkogu otsustas, et esimehel on pädevus seda teha.

Lapimaa: Leian, et selle väljaselgitamine, kelle pädevuses peaks kohtus olema ülesannete jagamine, on mõtlemiskohaks edaspidisel KS väljatöötamisel.

Lipstok: KS § 45 lg 1¹ punkt 4 ütleb, et esimehel on õigus üldkogust mööda minna ja arvestada muuhulgas ka kohtuniku koormust. Kas see säte ei ole rakendatav või ei ole seda märgatud? Miks pole seda rakendatud?

Lapimaa: Tegemist on ületamatute eriarvamustega. Üldkogu enamus arvab, et koormus on võrdne ja kohtunikule, kellel on kõige rohkem vanu asju, ei ole liiga tehtud.

Lipstok: Sätet lugedes ja grammatiliselt tõlgendades saab aru, et tegemist on esimehe otsusega.

Lapimaa: Ümberjagamise otsuse tegemine on lihtne, aga tuleb arvestada ka seda, mida see toob kohtu sisemises atmosfääris kaasa. N-õ vägivaldne asjade ümberjagamine tooks mulle rohkem kahju.

Aavik: On olemas ka üks pehmem meede. KHN saab üldkogule anda juhiseid tööjaotusplaani koostamiseks. Seega on võimalik KHNis arutelu alustada ja tulla välja ettepanekutega, milliseid meetmeid probleemi lahendamiseks kasutada.

Lapimaa: Me oleme antud probleemi lahendamiseks kasutanud erinevaid meetmeid, kuid sellist olukorda poleks esialgselt tekkida tohtinud.

Rask: Kui suure osa esimehe tööst moodustab jälituslubade andmine?

Lapimaa: Kolmandiku.

Rask: Sinul oleks põhjust KS sätteid teraselt jälgida ja ennast kehtestada. Pärnu kohtumajas on üks kohtunik ja üks vaba kohtuniku ametikoht, millele pole konkursi kuulutatud. Kas Pärnu kohtumaja pidamisel on Sinu arvates mõtet?

Lapimaa: Me ootame konkursi kuulutamiseks aega, mil saaksime Pärnu kohtumajas vaba kohtuniku ametikoha ka reaalselt täita. Pärnu kohtumajas on koormust kahele kohtunikule. Osa asju lahendavad praegu Tallinna kohtumaja kohtunikud, aga see pole hea lahendusvariant. Leian, et Pärnu kohtumajas on vaja ka teist kohtunikku hoida.

2.8. Tartu Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korra kohase toimimise kohta Tartu Ringkonnakohtus 2012. a I poolaastal – Kersti Kerstna-Vaks

Vaks: Ettekanne.

Kriminaal- ja tsiviilasjade menetlustähtajad on lühenenud ning jääk vähenenud. Mis puudutab haldusasju, siis erilist pööret paremuse poole numbrite põhjal ei ole toimunud, kuid kohtu sisekliimas ja töemotivatsioonis on siiski pööre toimunud.

Me ei ole saavutanud eesmärki lahendada haldusasjades määruskaebused 90 päevaga. Keskmine menetlusaeg määruskaebemenetluses on 202 päeva. Kuna aga lahendatud asjade arv on suur, saab öelda, et tegemist on prioriteetide seadmise küsimusega. Olen ka ennast halduskohtumenetlusega kurssi viinud, vestelnud kõikide konsultantidega, asunud võrdlema nende tööülesandeid ja koormusi ning püüdnud seeläbi määruskaebuste lahendamist parandada.

Augusti lõpus toimus kohtu juhtkonna nõupidamine, kus kolleegiumi esimehed asusid seisukohale, et määruskaebusi tuleb lahendada eelisjärjekorras. Olen sellele juhtinud ka konsultantide tähelepanu. Samas tähendab määruskaebuste eelisjärjekorras lahendamine automaatselt apellatsioonikaebuste menetlustähtaja pikenemist. Uurisin, mis võis olla määruskaebuste lahendamise tähtaja pikenemise põhjuseks. Tuli välja, et HKMSi muudatustel oli tähtaja pikenemisel suur roll, kuna 3-4 kuud tegeleti lahendite põhjade seadusega kooskõlla viimisega jm. Põhjus oli ka selles, et ajutised konsultandid viibisid palju õppepuhkusel ja lõpetasid ülikooli. Kuna 50% konsultandi tööajast kulub eelmenetlusele, aitaks probleemi konsultantide ametikohtade stabiilsus ja kohtunikukoha täitmine.

Vanade tsiviilasjade probleemi aitaks lahendada, kui vanaks asjaks loetakse mitte 6 kuud, vaid 1 aasta ringkonnakohtu menetluses olnud asi. Probleem on selles, et kui asjad jäävad pärast juunikuud menetlusse, muutuvad nad automaatselt vanadeks asjadeks.

Tartu Ringkonnakohtu esimees ühtegi distsiplinaarmenetlust ei algatanud. Oleme teinud analüüsi ühe maakohtuniku 2011. a lahendite osas ning leidsime, et lahendite on enamuses motiveerimata ja ülesehituselt kummalised. Kutsusime ta tsiviilkolleegiumisse vestlusel ning andsime talle lahendite kvaliteedi parandamiseks erinevaid soovitusi. Esimese astme kohtute kvaliteedi üleüldiseks puuduseks kriminaalasjades peetakse lahendite põhjenduste puudumist, tõendite uurimise ühekülgust ja puudulikkust. Lahendite kvaliteediga üldiselt rahul ei ole. Kvaliteediprobleemide üheks põhjuseks võib olla mittespetsialiseerumine. Tsiviilasjade puhul rikutakse tihti selgitamiskohustust, sh kirjalikus menetluses, samuti on probleem toimikute vale või puudulik vormistamine. Haldusasjades on endiselt põhiprobleemiks praktika mittejärgimine, asjaolude puudulik väljaselgitamine ja kaebuste tagastamise määruste põhjendamatus. Ei järgita piisavalt uurimisprintsipi ja selgitamiskohustust. Põhjendused on kehvad ja analüüs nõrk.

Saarmets: Kas prioritseerimise puhul liigitatakse määruskaebused vastavalt sellele, millised on lõpplahendid ja millised menetluse kestel tehtud määrused?

Vaks: Praegu neid sellisel viisil ei eristata, kuid loodetavasti hakatakse. Aruandluse osas arvan, et ettekanded peaksid toimuma kord aastas.

2.9. Tallinna Ringkonnakohtu esimehe aruanne õigusemõistmise korrakohase toimimise kohta Tallinna Ringkonnakohtus 2012. a I poolaastal – Urmas Reinola

Reinola: Ettekanne.

Aruandluskorra muutmise osas leian, et nagu oleme kevadisel kohtujuhtide nõupäeval ja varasematel kordadel arutanud, võiks esimehed aruannet esitada kord aastas, miks mitte märtsis, kui aastastatistika on kogutud.

Võrdlusalusel perioodil on kohtusse saabunud asjade arv vähenenud, lühenenud on ka menetlustähtajad. Ühtegi distsiplinaaraja esimehel algatada ei tulnud. Tuli lahendada menetlusosaliste kaebusi konkreetsetes asjades, kus pool ei olnud lahendiga rahul ja leidis, et kohtuniku tegevuses võivad esitada distsiplinaarsüüteo tunnused.

Ettekandesse ei ole kirjutatud sisse ühtegi probleemi, millele oleks tähelepanu juhtinud kriminaal- või halduskolleegium. Ettepanekuid tegi vaid tsiviilkolleegium. 21.08 saabus meile Justiitsministeeriumist e-kiri, milles küsiti selgitusi tsiviilkolleegiumi töökorralduse ja tööpõhimõtete kohta. Need küsimused puudutavad konkreetseid tsiviilkolleegiumi poolt tehtud lahendeid ja materiaal- või menetlusõiguse kohaldamist. Ma arvan, et sellist pöördumist ei tohiks ministeerium teha, sest tegemist on sekkumisega õigusemõistmisesse. Märgin, et ringkonnakohus ei ole oma tööpõhimõtteid ega töökorraldust muutnud, need on tööajaotuskavas kirjas. Me lähtume oma töös menetlusloogika põhimõttest, mis tähendab, et asi saadetakse esimesse astmesse lahendamiseks tagasi ainult erandina, kui ringkonnakohus seda ise lahendada ei saa.

Tsiviilkolleegiumi kohtunikud on jätkuvalt mures, et menetlusseadustikud muutuvad liiga tihti, kuna see on takistuseks sujuval menetlemisel. Kohtunikud leiavad, et varasem kohtupraktika ei jõua veel välja kujuneda, kui juba on toimunud muudatused, mis ei ole kooskõlas õigusnormide süsteemi ega loogikaga. Kohtunikud leiavad, et muudatuste rakendamine toob neile kaasa lisatööd. Tsiviilkolleegium on pidanud seoses muutunud riigilõivumääradega mitmeid põhiseaduslikkuse järelevalve menetlusi algatama. Kohtult on tasuta riigilõivu tagasi taotletud

põhjendusel, et riigilõivud on põhiseaduse vastaseks tunnistatud. See tähendab, et hulgaliselt tuleb lahendada taotlusi asjades, milles tegelikult on lõplahend juba tehtud. Nii kulutab ringkonnakohtunik aega menetlustoimingute tegemiseks, mis tulenevad riigi vigadest. Näiteks esineb vastuolu riigilõivu tagastamiseks õigustatud isikus, kelleks RLSist tulenevalt on riigilõivu võtja ehk kohus, aga TsMS § 150 lõike 4 kohaselt kohus, kelle menetluses asi viimati oli. Riigilõivu tagastaja ei lange aga alati kokku. RLSis tulenevalt teeb vastava otsuse riigilõivu võtja, menetlusseadustikust tulenevalt aga kohus, kelle menetluses asi viimati oli. Meie arvates on siin tegemist vastuoluga, konfliktiga. Tekib praktiline küsimus sellest, et riigilõivu tasumise süsteem on üles ehitatud selliselt, et tegelikku laekumist saab kontrollida üksnes selle võtja. Samas ei võimalda süsteem ringkonnakohtul kontrollida, kas toimingut eest on lõivu tasutud maakohutmenetluses. Samasugune kontrolliõigus puudub ka maakohutl ringkonnakohtu menetluse osas. RLS kohustab aga kohut kontrollima, kas lõiv on makstud. I ja II astmes riigilõivu laekumise kontrollimise võimalus puudub ka Riigikohtul. Sellest tulenevalt on ringkonnakohtul tagastamise otsustamisel vaja lahendada hulgaliselt probleeme.

Probleem on ka selles, et RLS §-s 57 on sätestatud põhimõte, et hagiavalduse elektroonilisel esitamisel on lõivumäär madalam. Nüüdseks on selgunud, et see, kas apellatsioon- või määruskaebust on võimalik AET kaudu esitada, ei sõltu ainuüksi dokumendi esitajast, vaid pigem kohtust. Näiteks ei ole võimalik apellatsioonkaebust esitada, kui maakohus ei ole lahendit e-toimikus avalikuks teinud. Maakohutud ei ole lahendite e-toimikus avalikustamise süsteemi praktikas kuigi ulatuslikult kasutusele võtnud, nii et enamuse apellantidest ei saagi kaebust AET vahendusel esitada. Mõned menetlusosalised üritavad süsteemi üle kavaldada ja esitavad kaebuse nii nagu oleks see hagiavaldus. Taoline kaebus on asjaga seostamata ja selle süsteemi sisestamine on seotud rea tehnilist laadi toimingutega, mis kõik võtavad suure hulga referendi ajast, ka ei ole välistatud vead.

Probleemiks on ka digiallkirjastamine, mille osas tõstatati küsimus, kas kohustusliku digiallkirjastamise tähtaega ei võiks edasi lükata. Lisaks võiks püstitada ka küsimuse, kas ei peaks kohtuotsuste allkirjastamisele olema ühesugused nõuded nii tsiviil-, haldus- kui kriminaalasjades. Probleemiks on ka see, et kinnituslehel on näha kohtuniku isikukood. Kui menetlusosalisel on võimalik taotleda isikukoodi lahendis mittekaastamist, siis kohtunikel sellist valikut ei ole. Lisaks tekitab digiallkirjastamisel muret ka see, et allkiri pannakse lahendile, kui lahend on kõigi kohtunike poolt läbi vaadatud. See aga ei pruugi tähendada, et lahend saab allkirjastatud ühel päeval. Võib ka juhtuda, et allkirjastatakse vale lahend.

Rask: Lugesin ettekandest välja 3 probleemi – kohustusliku digiallkirjastamise tähtaja edasilükkamine ja digiallkirjastamise erinevused, IT-lahenduste problemaatika sooduslõivudega hagi esitamiseks ja kohtuniku isikukood lahendil.

Pärsimägi: Kui AETis on digiallkirjadega lahend, siis jõustumismärget tal ei ole ja täita teda ei saa. Mis mõte sellel on?

Lippus: AETi probleemide osas märgin, et homsest alates on infosüsteemis võimalik apellatsioonmenetlust alustada ka sel juhul, kui esindaja on vahetunud. Seega probleem selles osas on lahendatud. Pean siiski märkima, et uuel esindajal ei ole olnud täiesti võimatu menetlust alustada. Seni oli uuel esindajal võimalus pöörduda kohtu poole ja kohtul oli võimalik ta esindajana menetlusele lisada. Kui esimeses astmes oli jäetud KISi lõplahend kandmata, siis ei olnud võimalik AETis esitada apellatsioonkaebust. Küll aga on võimalik menetlust alustada „muu dokumendi“ alt. Seega on võimalik dokumente esitada küll, kuigi see on keerulisem, kuna menetlused ei ole omavahel seotud. KISi täitmise veast tuleks alati teavitada esimese astme kohut, sest eesmärk on see, et kõik lõplahendid oleksid KISi õigesti kantud.

Digiallkirjadega lahendi mõte on selles, et elektroonilised digiallkirjastatud dokumendid näevad välja usaldusväärsemad, skaneeritud ja sellest tehtud ametlikult kinnitatud elektroonilised dokumendid seevastu mitte. Skaneerimine ja kinnitamine põhjustab ühtlasi kantseleile põhjendamatu koormust. Kui kõik harjuvad dokumente digitaalselt allkirjastama, on tööprotsess kiirem. Oleme kohtutest küsinud, kas kohtunikud vajavad digiallkirjastamise koolitust ning RIKi spetsialist on ka personaalset tuge pakkunud. Ühtlasi valmistame ette ka digitaalallkirjastamise juhendit, mida kohtunikud saaksid vajadusel kasutada.

Pärsimägi: Kas jõustumismärke kantakse automaatselt ka AETi dokumendile või peab selle eraldi tekitama?

Rask: Ministeerium võiks digiallkirjastamise osas teha näidiskoolitused ja probleemide ennetamiseks mõelda heatahtlikule lähenemisele.

Lippus: Digitaalse allkirjastamise juhendi valmimisel tutvustatakse seda ja näidatakse kohtunikele, kuidas valmib digitaalne kohtulahend. Juhend valmib novembrikuus.

Vaher: Digitaalallkirjastamine nõuab lihtsalt harjumist. Töökorralduslikus mõttes peab muutuma see, et dokumenti ei saadeta e-postiga asjaosaliste vahel ringi, vaid see asub kuskil konkreetsetes kohas, kus kõigil ametnikel ja kohtunikel on võimalik muudatusi teha ja kus kõik saavad ühe ja sama dokumendi allkirjastada. On olnud näiteid, kus allkirjastatakse erinevaid dokumente, mis seejärel mitu korda AETi üles laetakse või menetlusosalistele saadetakse.

Rask: Kui süsteem on õigesti üles ehitatud, siis ei saa topeltdokumentide küsimust tekkida. Mul on palve, et selle küsimusega ja digitaalallkirjastamise probleemidega ministeerium sügisel tõhusalt tegeleks.

Kas seoses soodusriigilõivudega on infosüsteemi tehnilised lahendused olemas?

Lippus: Süsteemil on tugev tehniline tugi. Meieni selliseid etteheiteid jõudnud ei ole, et süsteemi kaudu sooduslõivuga kaebust esitada ei oleks saanud.

Reinola: Meil on probleeme ka Eesti Postiga. Nimelt ei pea Eesti Post kinni kättetoimetamisteate vormi täitmise nõuetest, mille tagajärjel inimene ei tea, et talle on püütud dokumente üle anda. See võib omakorda olla lahendi tühistamise aluseks.

Rask: Millised on teie ettepanekud, et Eesti Post täidaks dokumente õigesti?

Reinola: Kättetoimetajaid on ilmselt palju. Justiitsministeerium peaks oma lepingupartneri läbirääkimistele kutsuma ja arutama probleemi võimalikke lahendusvariante.

Lippus: Ütlen esmalt kommentaariks, et kui Külli Luha kohtuesimeestele aruandluse esitamise soovitusel saatis, ei kirjutanud ta, et KHNile peaks teada andma kõigist pisikestest probleemidest, vaid töökorralduslikest sisuliselt ettevõtmistest. Eesti Posti probleemiga seoses on meil olnud varasemalt KHNi materjalide hulgas ringkonnakohtute töökorralduse analüüs, milles Eesti Posti probleemi käsitlesime ja mille alusel lubasime probleemi käsile võtta sügisel. Palusime esimeestel saata meile vigaseid väljastusteateid, kuna vastasel korral ei ole meil võimalik kirjeldada, milles täpselt probleem seisneb. Meile teadaolevalt on Eesti Post lubanud teenust parandada ja olukord ei ole enam nii hull kui paar aastat tagasi. Ma ei näe põhjust, miks me peaksime seda teemat KHNis arutama. Oleme lubanud teemaga tegeleda ja seda me ka teeme.

Eerik: Justiitsministeeriumist Tallinna Ringkonnakohtule saadetud kirja lugedes sain aru, et esimese astme kohtud tõid esile, et ringkonnakohtu lahendid ei ole selged, millest tulenevalt ministeerium palus ringkonnakohtul tuua välja konkreetseid näiteid, mitte konkreetseid lahendeid. Kui rääkida lahendite kvaliteedi tagamisest, siis arvan, et peaksime süsteemis liikuma ülevalt alla.

Jöks: Minu arvates on kirja näol tegemist õigusemõistmisesse sekkumisega. Ma ei usu, et kirja eesmärk oli mõjutada konkreetsete asjade lahendamist, aga sekkumine õigusemõistmisesse oli see igal juhul. Asja tagasisaatmise küsimuses ei ole olemas ühtset tõde, millal asi tagasi saata ja millal ise ära lahendada, kuid KHN ei ole pädev selles küsimuses seisukohta andma. Leian, et ühtse praktika tagamiseks on ka seadusandlike võimalusi. Tallinna Ringkonnakohtu esimees võiks rääkida, kas toimub ka kohtusiseselt nõupidamisi, kus arutatakse, kuidas üht või teist asja lahendada. See on üheks võimaluseks ühtse praktika tagamiseks.

Rask: Tegelikult taheti kirja saatmisega head, kuid kahjuks kukkus välja halvemini. Kui Riigikohtu kolleegiumid peavad ringkonnakohtunikega nõu ja arutavad probleeme, ei jõua informatsioon esimesse astmesse. Nendele nõupidamistele esimese astme kaasamine ei oleks otstarbekas, kuid ringkonnakohtutel on samasugune kohustus esimese astme kohtunikega nõu pidada. Tegemist on kvaliteedi küsimusega ja sellega võiks tegeleda näiteks koolituse raames.

Vaks: Ma ei saa aru, mida ringkonnakohus asja esimesse astmesse tagasisaatmise osas valesti tegi, sest konkreetsel juhul oli olemas Riigikohtu keelduv lahend. Tegemist on ümarlaua küsimusega. Selliste küsimuste puhul peaks toimima esimese ja teise astme kohtunike omavahelised arutelud. Mina avastasin kirjast enda jaoks probleemi hoopis KISI täitmise osas.

Pärsimägi: Ümarlaudadega seoses tahtsin öelda, et Viru maakohtunikud valmistasid ette teatud tööloigud ja teemad, analüüsisid statistikat, tegid ettekanded ja esitasid arutelu käigus ringkonna kohtunikele küsimusi. Mõlemad pooled jäid sellega rahule.

Eerik: Konkreetse lahendi kirjutanud maakohtuniku probleem oli, et ringkonna kohtu seisukoha alusel peaks maakohus välja selgitama poolte tahte, aga samal ajal ringkonnakohus ise ei suutnud seda teha. Seetõttu tekkis küsimus, mida peaks maakohus tegema.

Vaher: Ministeerium peaks oma päringute esitamisel olema ettevaatlik isegi juhul kui seda tehakse heade kavatsustega. Mõistan kohtunike mure sellise probleemi tõusetumisel. Mis puudutab kohtute haldamise nõukoja pädevust, siis peame pädevuse piiri suutma tõmmata selliselt, et õigusemõistmise kvaliteeti puudutavad küsimused ei jääks aruteluringist välja, aga samas tuleb tagada, et ei sekkutaks konkreetsetesse kohtuasjadesse. Oleme palju tegelenud igasuguste statistiliste näitajatega, aga menetlusosalise esindajana on mul ükskõik, kui kiiresti toimub menetlus esimeses astmes. Mind huvitab jõustunud lahendi saamise aeg.

Paal: On võimalik, et kohtunikud lasevad ennast mõjutada sellel, et kohtuesimees vaatab, kui kiiresti kohtunik asjad ära lahendab ja kui suur on ta jääk. Usun, et justiitsministeeriumi kavatsused arupärimise saatmisel ei olnud halvad, kuid edaspidi võiks vaadata, kuidas seisukohti küsitakse. Harju Maakohu ja Tallinna Ringkonna kohtu vahel toimus 2010. A ümarlaud, kus erinevaid probleeme arutati. Osa maakohtunike oli sellega rahul, osa ütles, et tegemist oli väheefektive ümarlauaga. Ka oli ümarlaua organiseerimine raske. Seetõttu leian, et küsimusega peaks tegelema koolitusosakond. Kui ümarlauad edaspidi toimuma hakkavad, saaks arutelusid, mis Riigikohtu ja ringkonna kohtute vahel toimuvad, edasi viia ka maakohtutele.

Rask: Arutame ümarlaudade planeerimist aasta koolitusplaani koolitusosakonnaga. Tegemist on ühe õppevormiga, mis toimub töö ajal. Kohtunik saab sellisel juhul oma aega ette planeerida. Märkusena Justiitsministeeriumile, et teema on delikaatne ja edaspidi tuleks selliste küsimuste esitamisega ettevaatlik olla.

Rask: Kohtunike tervisliku seisundiga seoses oleme endiselt fakti ees, et KS ei võimalda kohtunikel osalise tööajaga töötada. Osalise tööajaga töötamine oleks võimalik näiteks väikelaste vanematel ja alanenud töövõimega kohtunikel. Analüütiliselt pinnalt, mida täna kuulsime, oleks mõistlik kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõusse lisada ka see blokk, mis käsitleks osalise tööajaga töötamist.

Viiakse läbi hääletus ettepaneku tegemiseks kohtunike osalise tööajaga töötamise võimaluse lisamiseks kohtute seadusesse.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooleteid: 0

Otsus: KHN teeb ettepaneku kohtunike osalise tööajaga töötamise võimaluse lisamiseks kohtute seadusesse.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus kell 16.40-16.53

2¹. I ja II astme konsultantide stažeerimine Riigikohtus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kerdi Raud

Raud: Riigikohtu juhtkond on arutanud, kuidas võiks toimuda I ja II astme kohtu konsultantide stažeerimine Riigikohtus. Justiitsministeerium küsis, kas Riigikohus oleks valmis konsultante vastu võtma ja millised oleks selleks sobivad tehnilised tingimused. Riigikohus tervitab seda võimalust ja tahaks pakkuda süsteemi sees ametnike roteerumise võimalust. Ka tänaste ettekannete põhjal tundub, et ametnike liikumine aitaks kommunikatsiooniprobleeme lahendada või võimaldaks mõndagi paremini teha. Kui palju täpselt konsultante vastu võtta suudame, millistel tingimustel jm, on edaspidiste arutelude küsimus. Olles Riigikohtus praktikante vastu võtnud, on juhtkond olnud arvamusel, et alla 3 kuu pikkusel praktikal ei oleks sellist kasulikku mõju nagu võiks olla. Me loodame väga, et ministeerium suudaks pakkuda võimalikele stažeerijatele sellist toetust, et nad saaksid oma sõidu- ja majutuskulud teises linnas tasutud. Riigikohus oleks valmis looma neile töökoha ja pakkuma tööd, eeldame neilt aga, et nad teeksid samasugust tööd nagu Riigikohtu nõunikud. Meil on juba täna halduskolleegiumis vakants, mis tähendab, et kui keegi sooviks sinna konsultandi saata, võiks seda juba taotleda. Tuletan meelde, et KS-is on ka I ja II astme kohtunikele ette nähtud ajutine võimalus Riigikohtus töötamiseks. Riigikohus saab kokkuleppel seda võimalust ka pakkuda. Detsembrikuu KHNI esitleksime konkreetsemat juhendit, mis käsitleks, kuidas konsultant saaks Riigikohtusse tulla ning millised nõuded ja eeldused tema tulekuks oleks. Huvist konsultandi stažeerimiseks Riigikohtus võiks aga esimehed juba teada anda.

Vaks: Minu teada kasvas idee välja ringkonnakohtute töökorralduse analüüsist, kus konsultandid vastava ettepaneku tegid, kuid kolmeks kuuks ma töökoormusest tulenevatel põhjustel praegu kedagi ära lasta ei saaks.

Luha: Ka konsultandid arvasid, et alla kolme kuu pikkusel praktikal poleks mõtet.

Vaks: Rääkisime ka variantidest, et Riigikohus saadaks konsultandi asemel vastavasse alama astme kohtusse oma nõuniku.

Raud: Vahetuse mõtet ei ole Riigikohus arutanud, kuid võime seda teha.

Vaks: Oleks kahju, kui idee jääks teostamata põhjusel, et kohus ei saa konsultanti ära lubada.

Raud: Juhtkonna seisukoht on seni selline olnud põhjusel, et lühema ajaga ei suudeta menetluslikesse probleemidesse süveneda.

Vaks: Võib-olla peaks esmalt uurima, kes oleks huvilised. Seejärel saaks edasi vaadata, kuidas asja konkreetsel juhul korraldada oleks võimalik. Võimalus ei tohiks kaduda seetõttu, et oleme ressursipuuduses.

Raud: Võib-olla mõtleks ministeerium, kuidas oleks asendamise võimalused kohtus garanteeritud. Võime rääkida ka sellest, et Riigikohtu nõunik oleks huvitatud alama astme kohtusse minema. Teenistussuhe stažeerimisel ei muutuks.

Rask: Küsimus on elamises, mille kulud tuleb kinni maksta, kuna ametnik on lähetuses. Tuleme teema juurde tagasi detsembrikuus. Seniks tuleks välja selgitada huviliste ring. Kui kohtujuhtidel ei ole huvi ega võimalust konsultante ära lasta, pole asjal mõtet.

Lippus: Mina paluks kohtuesimehi eelarveläbirääkimiste ajaks mõelda selle peale, et kui 2013. a oleks võimalik leida mõnele konsultandile Riigikohtus stažeerimise võimalus, oleks eelarves arvestatud tema kulude kompenseerimisega.

3. Nõusoleku andmine justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Pärnu Maakohtu vaba kohtuniku ametikoht üle Tartu Halduskohtusse – KS § 41 lg 1 p 4 alusel – Justiitsministeerium Kaidi Lippus; Timo Ligi

Lippus: Määruse muudatusega soovime Pärnu Maakohtu kohtunike arvu ühe võrra Paide kohtumaja kohtuniku arvelt vähendada ja suurendada Tartu Halduskohtu kohtunike arvu ühe võrra, nähes uue kohtuniku ametikoha ette Jõhvi kohtumajja. On erandlik, et halduskohtu jõudluse suurendamiseks vähendatakse maakohunike arvu. Probleemaatiliseks teeb muudatuse asjaolu, et muudatuse

vastuvõtmise järgselt jääb Paide kohtumaja 2 kohtuniku ametikohta. On avaldatud arvamusi, et kohtumaja kahe kohtunikuga ei ole õige kohtumaja. Muudatus põhineb objektiivsel statistikal, teemat on põhjalikult analüüsinud Timo Ligi. Peamised põhjused muudatuseks on, et Jõhvi kohtumaja kohtunike töökoormus on pikema perioodi vältel olnud väga kõrge, menetlustähtajad on pikenenud ja jääk muljetavaldav. Kinnipeetavate kaebuste analüüsist on selgunud, et ka kõikide muude meetmete rakendamisel ei ole võimalik probleemiga muud moodi toime tulla kui ühe kohtuniku ametikoha lisamisega. Nagu ka Tartu Ringkonnakohtu esimees rääkis, ei oleks pelgalt kohtulahendite projektide ettevalmistamisest kasu, kui neile sisu teha ei jõuta. Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja koormus on aga pikemal perioodil olnud kõige väiksem, eksisteerib alakoormus ning seetõttu on kaks kohtunikku võimalised piirkonna kohtuasjad ära lahendada.

Kikerpill: Leian, et muudatus ei ole põhjendatud ja on ebaõige. Julgen vastu väida väitele, et kaks kohtunikku on paras arv ühe piirkonna asju arutama. Meil on selge näide Haapsalu kohtumajaga, kus oli ligi 10 aastat kaks kohtunikku. Formaalselt oli ka kolmas kohtunik, kuid ta asus füüsiliselt Kärldlas. Seda aega ei taha tagant järele keegi meenutada. Kohtunik peab sellisel juhul olema pidevalt valves, aga see ei ole normaalne. Tahan rõhutada, et kohtustatistikat ei saa vaadata poole aasta põhjal. Paar aastat tagasi oli Paide kohtumaja suurima koormusega kohtumaja ja seetõttu ei ole ma kindel, et Paide kohtumaja koormus praegusele tasemele jääks. Antud muudatus tooks kaasa Pärnust või Raplast Paide kohtumaja sõitvate kohtunike ajakulu. Olenemata kohtuasjade suurusest kulub sõiduks aega pool päeva. Lisaks on vaja kaasa võtta istungisekretär. Kaasnevad ka muud kulud. Leian, et Tartu Halduskohus on suhteliselt hästi hakkama saanud. On näha, et Tartu Halduskohtu jäägid ei ole kasvanud ja asju lahendatakse stabiilselt. Tekib küsimus, kas on õige ühe kohtumaja olukorda teise kasuks halvendada. Palun Jõhvi kohtumaja probleemi lahendamiseks kaaluda siiski teisi meetodeid. Leian, et kinnipeetavate kaebuste lahendite projektide väljatöötamisega saaks hakkama ka tehniline töötaja, mistõttu ma Paide kohtumajast koha äravõtmisega ei kiirustaks.

Rask: Mitu advokaati Paides töötab?

Kikerpill: Üks.

Hristoforova: Sellest ajast, kui avati Viru vangla, tõusis Jõhvi kohtumaja kohtunike koormus drastiliselt. Kaebuste arv on kasvanud juba kolm aastat. Jõhvi kohtumaja probleem on olnud pidevalt ja süstemaatiliselt ka KHNi päevakorras. Me ei ole suutelised kohtusiseste meetmetega koormust ühtlustama. Usun, et probleemi ei olegi võimalik kohtusiseste meetmetega lahendada. Me ei ole kunagi palunud, et lahendus tuleks teise kohtu arvelt, kuid probleem on siiski olemas ja Jõhvi kohtumaja vajab kohtuniku näol täiendavat ressursi.

Reinola: Ma ei kahtle selles, et kohtumaja, kus töötab kaks kohtunikku, hakkama saab, kuid töökoormuse optimeerimine ja võrdsustamine toimuks hetkel selle arvel, et suureneb Pärnu Maakohtu Paide kohtumaja koormus. Tartu Halduskohtu esimehe tänasest aruandest tuli välja, et alates 2011. a on Tartu Halduskohus sisemise töökorralduse arvelt Jõhvi kohtumajas saavutatud justiitshaldusasjade lahendamise kiirendamise. Toetan seega Rubo Kikerpilli seisukohta. Ühest küljest oleks vakantse kohtuniku ametikoha täitmine positiivne, aga teisest küljest leian, et Jõhvi kohtumaja tuleks toetada teiste ressursside näol.

Vaks: Küsimus on keeruline. Kui vaadata statistikat, on ettepanek põhjendatud. Ma ei ole nõus sellega, et probleemi Jõhvi kohtumajas on võimalik lahendada konsultantide värbamisega. Minu ettepanek on kutsuda kokku KHNi eriistung ja arutada põhjalikult Eesti kohtunikukonna tulevikuperspektiivi, värbamise põhimõtteid, terviseküsimusi, kohtuniku rolli küsimust. Me ei saa rääkida sellest, et täiendava konsultandi värbamisel on probleem lahendatud, sest see ei ole nii. Kui meil on ajutine kaader, ei saa probleem lahendatud. Mu ettepanek on tegeleda probleemiga väga komplekselt, mitte üksikjuhtumite kiire lahenduse kaudu. Täna toetan tehtud ettepanekut. Pärnu Maakohtule tervikuna palun eraldada vajalik konsultandiressurss. See ei ole põhjendatud, et erinevate piirkondade kohtunikel on konsultandi ressursi võimalik erinevalt kasutada.

Rask: Me oleme selgituste ja materjalidega tutvunud ning ära kuulanud otseselt asjasse puutuvate isikute arvamuse. Tahaksin toetada probleemi lahendamist süsteemsemat lähenemist kasutades, kuid see vajab põhjalikku ettevalmistamist ja taandub lõpuks kohtuniku ametikohtade arvu küsimusele. Täna ei saa probleemi lahendamist sel põhjusel edasi lükata, et meil ei ole probleemide lahendamiseks süsteemset lähenemist.

Lippus: Soovin, et saaksime kommenteerida Pärnu Maakohtu esimehe kartust selles osas, et tekitame muudatusega Paide kohtumajas optimaalsest suurema töökoormuse ja hirme, kuidas Paide kohtumaja tööd edaspidi korraldada. Annan selleks sõna Timo Ligile.

Ligi: Pärnu Maakohtu koormus jääb ka muudatusi arvestades alla optimaalse. Pärnu Maakohtus on konsultantide suhtarv kohtunikesse vabariigis teisel kohal. Analüüs on koostatud nelja aasta perspektiivis, mitte lühiajalises, ning see võtab arvesse ka kohtunike reisimist Paide kohtumajja ning sealjuures on Pärnu Maakohtu koormus ikkagi väiksem. 11% ülekoormust kahe kohtuniku peale ei ole palju. Asjade jagamist on võimalik tõhustada kirjaliku menetluse asju ümber jagades.

Lippus: Kinnipeetavate kaebuste analüüsi ja sellest tulenevaid võimalikke lahendusvariante oleme arutanud juba varem. Justiitsministeerium oleks tahtnud näha, et Jõhvi kohtumaja probleeme on võimalik lahendada täiendava tugipersonaliga, kuid on tehtud selgeks, et see ei ole võimalik. Paides kohtumajas on hetkel üks koosseisuline ja üks koosseisuväline konsultant. Koosseisuvälise konsultandi ametikoha koosseisuliseks muutmise on muudatuse järgselt vältimatu.

Jöks: Milline on prognoos vaba kohtuniku ametikoha osas juhul kui määruse eelnõu kooskõlastust ei saa? Kas siis kuulutatakse konkurss välja Paide kohtumajja?

Lippus: Sel aastal konkursi välja ei kuulutata ja 2013. a eelarvet vaadates tuleks koha täitmise arvelt eelistada muid valikuid. Kui meil on raskusi saada vähem populaarsete piirkondade maakohtutesse kohtunikke, siis peaksime konkursi kuulutamisel arvestama ka muude seda mõjutavate aspektidega.

Jöks: Kas sellisel juhul suunatakse vaba kohtuniku ametikoha täitmata jätmisest saadav raha Jõhvi kohtumajja konsultantide palkamiseks?

Lippus: Tuleks väga põhjalikult analüüsida, kas täiendavatel konsultantidel oleks Jõhvi kohtumajas rakendust. Meile meeldiks asju ajada nii, nagu objektiivsetel asjaoludel mõistlik on. On tõenäoline, et isegi juhul kui Paide kohtumaja koormus tõuseb ja samal ajal väheneb Jõhvi kohtumajas sissetulevate kinnipeetavate kaebuste arv 50%, ei ole koormus ühtlustunud.

Viiakse läbi hääletus nõusoleku andmiseks justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Pärnu Maakohtu vaba kohtuniku ametikoht üle Tartu Halduskohtusse.

Poolt: 8

Vastu: 1

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Pärnu Maakohtu vaba kohtuniku ametikoht üle Tartu Halduskohtusse.

4. KIS 2 ülevaade – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Timo Ligi

Ligi: Oleme jõudmas esimese arendusetapi lõppu, arendused peaksid olema lõppenud oktoobriks. Sellele järgneb testimine. Ligikaudu 1,5 aastane tegevus saab seega joone alla. Projekt on läinud üle aja, esialgne plaan oli arendustega valmis saada 1/3 võrra väiksema aja jooksul. Järgmise aasta lõpuks peaks süsteem rakenduma üle terve kohtusüsteemi. Lisaks kohtuametnikele, kes hakkavad oktoobris-novembris testimata, on kavas palgata ka tehnilistest testijatest koosnev meeskond, kes peaks eemaldama ilmselgemad vead, et kohtuametnikud saaksid testida meie teada veavaba süsteemi.

Presentatsioon arenduskeskkonnas.

Pappel: Kui kohtunik annab konsultandile ülesande enda malli järgi määrus luua, kas siis konsultandil on kohtunike mallidele KISis juurdepääs?

Ligi: Jah, kohtuniku mallidele on juurdepääs tema menetlusgrupi liikmetel.

Lipstok: Riigikohtu juhtkonna nõupidamisel, kus KHNi teemasid põhjalikult arutasime, palus Tõnu Anton välja öelda järgmise konstruktiivse kriitika. Esimene testperiood on Riigikohtu testijate hinnangul sisuliselt läbi kukkunud, sest alates märtsist ei olnud testkeskkonnas võimalik toimetada ning parandused ei olnud jälgitavad. Esimeses testiperioodis olid läbikukkunud lahendused nende arvates näiteks toimikute liikumine, otsingute tegemine, süsteemi aeglus, testijate juurdepääsuõiguste puudulikkus. Loodetavasti läheb teine testperiood ka sisuliselt käima, sest täna ei ole Riigikohtu hinnangul III astme menetlust korrektselt testitud. Testimisest tulid ka mõned ettepanekud. Näiteks tuleks kaaluda, et edaspidi oleks RIKi juures kompetentsikeskus ja jätkuarenduste tegijad ehk tellijad ja teostajad ühes kohas. Paluti meelde tuletada, et kui KHN KIS 2 projekti teravalt tähelepanu alla võttis ja elluviimist toetas, öeldi, et KIS 2 peaks olema paindliku tehnilise platvormiga, et ka seadusloome muutustest tulenevad tööprotsessi muutused ei saaks KISi funktsioneerimisel takistuseks.

Ligi: Suures osas oli kriitika esimene pool õige. Testimise käigus ilmnunud probleemide tõttu otsustasime, et testimist enne kohtuametnikele uuesti ei anna, kui oleme veendunud, et probleemid on kaotatud. Testijatel ei olnud võimalik kõigele ligi saada, sest süsteem ei olnud veel täiel määral valmis ega kättesaadav. Testkeskkond ise oli juurdepääsetav, kuid Riigikohtul võis juurdepääsuga probleeme olla tulenevalt sellest, et testkeskkond on piiratud RIKi tulemüüridega. Sellel, kes on arendaja, ei ole lõppkokkuvõttes vahet, kuna kompetents nii kiiresti ei teki kui vaja.

Rask: Kas püüate uue KISi tarbimisvalmidust sedavõrd tõsta, et poolikusse keskkonda kohtuametnikke testimata ei lase? Millal kohtuametnikud uut KISi testimata hakkavad?

Ligi: Jah, soovime, et kohtuametnikud testiks meid teada veavaba süsteemi. Testimine peaks algama oktoobris või novembris.

Pappel: Kas kohtulahendeid on uus KISis võimalik märksõnade abil otsida?

Ligi: Jah, kui lahendid on märksõnastatud.

Rask: Märksõnastatud otsingusüsteem on kohtunikule üks olulisemaid tööriistu. Kas selline asi on projekteeritud? Kui ei, peaks sellele mõtlema.

Ligi: Läbi süsteemi otsimist saab teha, aga selleks on tarvis paika panna asjade kategooriad ja alamliigid. Küsimus ei ole infotehnoloogiline. Süsteemi saab teha sellise, kus lahendid ära märksõnastatakse, kuid keegi peab olema piisavalt kompetentne, et lahendite märksõnastamine toimiks ühetaoliselt. Vastasel korral pole märksõnastamisest kasu. Küsimus on, kui paljud esimese astme lahendid peavad märksõnade kaudu leitavad olema.

Rask: Kui lahend tehakse ja on olemas aluskataloog, kuhu esimese astme lahendi märksõna pannakse, siis on lahend selles aluskataloogis. Kas see on töökorralduse küsimus?

Ligi: See, kuidas lahend märksõnaga seotud saab, on töökorralduse ja ressursi küsimus.

Rask: Kas keegi peab oskama lahendile märksõna juurde kleepida?

Ligi: Jah, ühetaolise märksõnastamise tarvis peaks see eelistatult olema väike grupp inimesi.

Paal: Kas saan tulevikus sõna järgi otsingut teostada üle terve kohtuotsuse või ainult resolutsioonist?

Ligi: Otsida saab üle terve otsuse. Kui otsus on loodud dokumendi genereerimist kasutades, saab otsida ka ühe konkreetse andmevälja seest.

Paal: Kui tsiviilkolleegium tahaks, kas oleks võimalik teha ka oma märksõnastiku puu?

Ligi: Tehniline võimekus on süsteemi lisada rohkem kui üks märksõnastiku puu.

Rask: Kas on olemas otsustus, et märksõnastamist hakatakse tegema, mis aja jooksul seda tehakse ja kes vastutab?

Ligi: Kuna märksõnastamist on siiani teinud Riigikohus, on kompetents seal olemas. Pigem on küsimus selles, kas suurendada olemasolevat ametnike ringi, et nad suudaksid rohkem lahendeid märksõnastada.

Lipstok: Riigikohtus on õigusteabeosakond, kes annoteerib ja märksõnastab Riigikohtu lahendeid, valikuliselt tehakse ringkonnakohtu lahenditega sama. Märksõnastikuna kasutatakse Riigikohtu lahendite märksõnastikku. Märksõnastamine tähendab, et lahendid jaotatakse erinevate õigusvaldkondade märksõnapuudesse, mida haldab kolleegium, keda toetab peaspetsialist. Annoteerimine tähendab lahenditest n-õ kokkuvõtete tegemist. Minu hinnangul tuleb leida ressurss I ja II astme lahendite täielikuks märksõnastamiseks kas vastavatest kohtuastmetest või leida Riigikohtule juurde täiendavat ressurssi.

Rask: See problemaatika tuleks ära kirjeldada. Kui on põhjendatud, et kogu kohtusüsteemi lahendid oleksid otsitavad, tuleks ka rollid ära jagada.

Saarmets: Mulle tundub, et ringkonnakohtute kõiki otsuseid ei ole annoteeritud. Timo Ligi ütles õigesti, et lahendeid on tohutult palju ja nende hulgast ei leiaks niikuinii midagi üles. Kui KISis oleks koht, kuhu kohtunik paneb oma lahendi üles viitega, kuidas ta teatud sätet tõlgendas, võiks see olla ka kolleegide jaoks kasulik. Info võiks minna ka Riigikohtusse, kus vaadatakse, kas annotatsioon teha või mitte. Esimese astme kohtulahendites võib olla iva ja see peaks olema kuskilt leitav, aga samas ei peaks tervet massi läbi töötama. Seega peaks sisend annoteerimiseks igal konkreetsel juhul tulema tegija poolt.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Toomas Vaher lahkub.

5. Kohtujuhtide juhtimiskoolitus – probleemid ja lahendusvõimalused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Märt Rask, Margit Jõgeva

Jõgeva: Ettekanne.

Kohtu juhtimisest kui eripärase asutuse juhtimisest ei saa rääkida. Saame rääkida eripärasusest juhitavate ja juhtide puhul. Juhtimine peab olema suunatud kohtuniku arengule. Õigusemõistmise juhtimise ja asutuse juhtimise peaks omavahel hoidma lahus. Sõltumatuse põhimõte võib tähendada, et ei taheta, et kohtunikku juhitakse. Kohtujuhi peamiseks ülesandeks on läbi innustamise jõuda delegerimiseni. Üks juhi ülesannetest peaks olema ka kohtuniku karjääri planeerimine. See on elukestev tegevus ja hõlmab ka inimese suhtumist endasse, kolleegidesse, peresse jne. Kõike seda saaks teha arenguevestluse kaudu, sest kui arenguevestlust läbi viiakse, on võimalik vastavusse viia töötaja ja organisatsiooni soovid. Siia juurde käib loomulikult koolitus. Juhi staatus tuleneb meie süsteemi vajadusest ja võimalustest. Praeguse süsteemi puhul saab kõik alguse Justiitsministeeriumist. Läbi koolituse ei võimalik likvideerida kõiki juhtimisega seotud probleeme. Koolitusnõukogu teeb ettepaneku, et süsteemi ootused juhile pandaks paika. Praegu ametisolevate juhtidega koos tuleb koolitada ka inimesi, kes omavad potentsiaali ning võiksid tulevikus asuda juhitavatele kohtadele. Kohtunike koolitussüsteem aitaks seeläbi kaasa karjääri planeerimisel. Kohtu esimees peaks olema ainuke n-õ otsustaja kohtus ning peaks tegelema ainult juhtimisega. Koolitusnõukogu on nõus ka KHNi liikmetele edastatud memos toodud ettepanekutega.

Rask: Kõnesoleva päevakorrapunkti raames oli soov tekitada diskussioon ütlemaks välja, mida arvatakse praegusest kohtujuhtimisest, kes peaks olema kohtujuht jms. Rõhuasetus on küsimusel, kes on direktor. Peaksime juhi prestiiži tõstma ja looma positsiooni ahvatlusväärseks. Teemaga hakatakse eraldi tegelema ka koolitusprogrammi raames.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. Teemaga tegeletakse edasi koolitusprogrammi raames.

6. KS muudatuste tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kaidi Lippus, Maret Saanküll

Rask: Riigikohtu üldkogu arutas KS muudatuste eelnõu ja võttis muudatused teadmiseks. Eelnõuga tuleb tööd edasi teha ja Riigikohus on valmis selle edenemisse panustama.

Lippus: Ka õiguskantsler vaatas eelnõu läbi ja edastas mitmed mõtted. Maret Saanküll on eelnõu kahel korral ka kohtunike ühinguga arutanud. Kavatseme ettepanekutega arvestada. Eelnõul on mitmeid eesmärgi ja sellega püütakse lahendada olulisi probleeme.

Esiteks kohtunike ettevalmistuskorralduse muudatused. Möödunud 1,5 aasta jooksul on kohtunike konkursid maapiirkondades lõppenud õnnetult. Ka on kohtunike konkursil osalejaid väljastpoolt süsteemi väga raske leida. Üheks oluliseks eesmärgiks oli seega ettevalmistuskorralduse muudatus. Eelnõu kohaselt oleks kohtunike ettevalmistuskava võimalik läbida oma põhitöölt lahkumata, täites personaalselt isikule koostatud kava. Lõpuks hinnatakse kava täitmist ning täidetuks lugemise korral on võimalik kandideerida vabale kohtunikukohale. Leiame, et põhilised kava täitjad tuleksid kohtust, praeguste kohtunike abiliste näol. Muudatuste järgselt oleks neil võimalik teha oma põhitööd ja läbida selle kõrvalt ettevalmistuskava. Konkursi raames saaksid nad seejärel kandideerida kohtunikukohale. Nii EKoÜ kui ka õiguskantsler juhtisid tähelepanu asjaolule, et vaja oleks tähelepanu pöörata ka nende isikute kava täitmisele, kes ei tööta kohtusüsteemis. Eelnõusse tuleb sisse kirjutada nende isikute konfidentsiaalsuskohustus ja sätted, mis välistaksid huvide konflikti olukorrad. Kohtunikeksam toimuks edaspidi 2 korda aastas, seega konkurss ja eksam oleksid teineteisest lahutatud. Selle kaudu oleks võimalik konkursi aega lühendada.

Oleme lahendamais ka kohtunikuabi ettevalmistusteenistuse probleeme. Me ei ole enam ammu kohtunikuabisid juurde võtnud, aga mõne aasta pärast hakkab ka tekkima vajadus uue personali järele. Praegu kehtib kandidaadisüsteem, mis on nii süsteemile kui kohtunikuabiks saada soovijatele koormav. Eeldame, et praeguste nõuete ja regulatsiooniga ei leiaks isikut ka kandidaadiks. Eelnõuga näeme ette, et kandidaadiks saaksid asuda ka bakalaureusekraadiga isikud, kes on juba vastu võetud magistriõppesse, seega nad on tööle asumise ajaks eelduslikult kõrgema hariduse juba kätte saanud. Kohtunikuabisid võiks tööle võtta avaliku konkursi korras nii, et neile eksamit eraldi ei tehtaks, vaid nagu ka täna mujal avalikus teenistuses, on võimalik panna isikut tegema teatud teste ja anda neile lahendamiseks sisulisi ülesandeid, mille alusel oleks võimalik nende võimeid hinnata. Oleme loobunud kohtunikuabi, kinnistussekretäri ja registrisekretäri eksaminõuetest. Küsimusi on tekitanud, mida tähendab kohtunikuabi katseaeg. Selle regulatsiooni täpsustamise peale peame veel mõtlema, aga idee on, et kohtunikuabi küll nimetatakse ametisse, kuid ta ei saa esialgu ise kandemääruseid allkirjastada. Hetkel, kui leitakse, et ta on selleks valmis, antakse vastav võimalus osakonna juhataja otsusel. Kuna töö on väga spetsiifiline ja eeldab infosüsteemide väga head tundmist ja käsitsemist, tundus katseaja kohaldamine sobiv meede. Idee kiitsid heaks ka osakondade juhatajad.

Suuremaks eesmärgiks on hakata korrastama kohtute koosseise ning eristada kohtute õigusemõistmisest kohtute osakondi. Eesmärk on, et õigusteenistuses töötaksid vaid inimesed, kes alluvad kohtu õigusemõistmise juhile ja kelle üle toimuks ühtne järelevalve. Praegu teeb kohtunikuabide üle järelevalvet justiitsminister, aga seda korraldust ei peeta selgeks ega põhjendatuks. Soovime jõuda tulemuseni, kus õigusteenistuses kohtunikuabi staatusega inimesi ei oleks. Neid funktsioone, mida kohtunikuabid õigusteenistuses täna täidavad, täidaksid edaspidi kohtujuristid, kes oleksid pärast üleminekuperioodi ainukesed iseseisva määruste allkirjastamise pädevusega ametnikud kohtus. Kohtujurist peab vastama kohtunikele esitatavatele nõuetele, välja arvatud kohtunikeksamite sooritamise osas. Tulevikus näeme, et kohtujuristidest võiks saada kohtunikud ja kohtunikkonna järelekasv tuleks just peamiselt nendest, kes on omanud iseseisvat pädevust õigusemõistmisel. Kogenumatel kohtujuristidel on võimalik saada ka vanemkohtujuristik. EKoÜ näeb kohtujuristil mõtet, kui neid kasutatakse laialdasemalt ja nende pädevus on selgem. Välja käidi idee, et tuleks välja töötada täpne kohtujuristi pädevuse kataloog. Küsitud on, millist mõju avaldab muudatus konsultantidele. Tulevikus, kui seadus on täies mahus rakendunud, ei peaks kohtus enam konsultante olema. Kuna seaduseelnõu ei ole seotud rahaliste võimalustega, oleks tegemist muudatuste loomuliku arenguga. Süsteem oleks selgem, kui isikud, kellel pole piisavalt võimeid ega haridust, täidaksid pigem tehnilisi ülesandeid. Neid nimetatakse seejärel ka vastava ametinimetustega, nt referent. Õiguskantsler tegi ettepaneku, et eelnõusse tuleks kirjutada ka ametikoha sotsiaalsed tagatised. On arutamise koht, kas kohtujuristi palk peaks olema seaduses ja kas on veel sotsiaalseid tagatiseid, mida seadusesse tuleks panna.

Rask: Kas kohtunikuks saamise protsessi muutmise kohta on arvamusi?

Pärsimägi: Leian, et kohtuniku kohtade täitmise probleemid on pigem ametikoha vabanemise ja reaalse täitmise vahele jäävas ajas, teatud kohtutesse kandideerimisel ning julgeolekukontrolli läbiviimisel, mitte selles, et kohtunikuks saada soovijaid ei ole. Eksamikomisjon on teinud ettepaneku,

et KHN võiks kord aastas asja arutada ja koos ministeeriumiga 3-5 aasta perspektiivis kindlaks määrata nii ettevalmistusteenistused kui ka kohtunikueksamiajad. Praegused probleemid on tekkinud sellest, et 5 aastat polnud ühtegi konkurssi välja kuulutatud ning kandidaate polnud ootel. Kohtuniku eksamikomisjon ei leidnud, et praegust süsteemi peaks muutma, sest siis tekiks küsimusi rohkem kui vastuseid. Eksamikomisjoni liikmena ma ei näe, et praegune süsteem oleks ebaefektiivne. Oleks kena, kui ka väljastpoolt süsteemi tuleks kohtunikke, aga välja pakutud süsteem seda ei soodusta.

Saanküll: Eksamikomisjon oma kirjalikus arvamuses toetas ettevalmistusteenistuse kõrval ettevalmistuskava läbimise võimalust. Ettepanek oli, et ettevalmistuskava täitjate ringi võiks piirata teatud ameti- või töökohtadega.

Rask: Kuni pole selget poliitilist tahet, kas ametis olevate kohtunike kohad tuleb täita, ei hakka ka süsteem tööle. Praeguse süsteemi puhul on primaarseks see, kuidas lugeda ja kasutada vabade kohtade täitmata jätmisest saadavat raha, mitte see, et oleks ametnike reserv, keda saaks kuu või kahega kohtuniku ametikohale panna. Praegune süsteem seda võimalust ei loo, aga välja pakutud ettevalmistuskava loob. Asja mõte on, et oleks olemas teatav kaadrireserv, kes on valmis kandideerima ja et konkurss toimuks parimatest parimate valimise kaudu. Sellel kõigel puudub aga mõte, kui täitmata kohti ei kavatseta täita. Riigikohtu üldkogul käies märkis asekanstler, et aega asjaga tegelemiseks on. Seega tuleb küsida, kas eelnõuga lõpuni jõudmiseks on olemas poliitiline tahe. Kui vastavat otsustust ei ole, pole mõtet ega tahtmist ka asjaga edasi tegeleda. Mis on praeguse arutelu eesmärk?

Lippus: Ma ei ütleks, et asjaga tegelemiseks aega on. Soov oli, et kui ministeerium peaks saama lisarahataotluse rahuldatud ja meil oleks samal ajal loodud iseseisva pädevusega kohtuametnik kohtujuristi näol, kelle palka me tänaste vahenditega maksta ei saa, oleks olemas võimalused kohtuametnike kvalifikatsiooni tõstmiseks. EKOÜ on öelnud, et selleks oleks vaja, et kohtujurist saaks rohkem teha kui see, mis praegu on eelnõus kirja pandud. Ka igas menetluses peaks saama kohtujurist kohtunikule tuge anda.

Vaks: Kas eelnõu ja KHNi positiivset seisukohta on vaja saada selleks, et saada eelarvesse täiendavat raha?

Lippus: Ei.

Rask: Tegemist ei ole eelnõuga, mille parlament võtaks vastu enne eelarveaastat. Mul on ettepanek piirduda eelnõu arutelus heade ettepanekute väljaütlemisega. Praegu välja pakutud lahendus ei ole minu hinnangul tõsiseltvõetav. Kas välja on joonistatud kohtujuristide liin või peab see alati tipnema kohtunikuks saamisega?

Lippus: On eraldi liin. Kohtujurist võib kohtujurist olla soovi korral aastakümneid.

Rask: Eelnõu süsteemne lähenemine on samuti nõrk.

Lippus: Mul on hea meel, kui KHN selliseid märkusi teeb ja eelnõu koostajaid süsteemsemale mõtlemisele suunab.

Rask: Tuleb kaardistada, millega ametnikud tegelevad, ja seejärel süsteem korrastada. Kas selleks on tarvis eraldi ametniku nimetust? Euroopa kohtujurist on näiteks hoopis teise sisuga kui eelnõus pakutud kohtujurist. Võiksime selle austava ametinimetuse kasutusele võtta, aga sellisel juhul tuleks eelnõus kõik alates palkadest ja kvalifikatsiooninõuetest ümber kirjutada.

Lippus: Tahaksin, et KHN annaks märku, mis suunas te mõtlete. Õiguskantsler tõstatas küsimuse, kas me mitte ei peaks kohtunikuabi instituuti edasi arendama. Me sooviks kohtunikuabid siiski jätta osakondadesse ja tõmmata selge piiri osakonna ja õigusemõistmise teenistujate vahel.

Rask: Kohtunikuabi on võrreldes kohtunikuga täpselt reguleeritud tööülesannetega tehniline täitja. Kohtuniku töös aga on iga kaasus erinev. Kas osakondade kohtunikuabi teeb samaväärset tööd ja teostab õigusemõistmist?

Vaks: Äriregistris otsustab kohtunikuabi suurte rahasummade üle, mida näiteks Saksamaal teeb ainult kohtunik.

Rask: Kohtunikuabi instituut tuleks kujundada eraldi vastutavate ametnike grupiks ja selgelt lahutada õigusemõistmisest ja sellest, mida teeb kohus õigusemõistmises. Kuna kohtunikul on suured sotsiaalsed garantiid, siis soovivad ka kohtunikuabid, et abide sotsiaalsed garantiid oleks seotud kohtunike omadega. Kohtunikuabid aga ei ole kohtunikud. Küsimus on selles, kas on poliitilist tahet see välja öelda.

Paal: Täna otsustavad osakondades olevad kohtunikuabid väga olulise sisuga küsimusi. Näiteks äriregistri kohtunikuabi hindab, kas koosolek toimus, kas see oli kokku kutsutud jne. Kui see vaidlus jõuab kohtunikuni, ei ole tegemist pelgalt tehnilise küsimuse lahendamisega. Kohtunikuabid lahendavad tihti asju, mis on keerulised ja sisulised.

Kohtunikuks saamise osas tahaks küsida, kas ministerium juristieksami peale on mõeldud? Eesmärk on saada inimesed kohtuniku ametisse astumiseks valmis. Täna on üheks probleemiks, et konkurss võtab kaua aega. Eelnõu võiks lahendada küsimuse, et kas kohtunikuks võivad kandideerida ainult isikud, kellel on tehtud kohtunikeksam, kes vastavad muudele nõuetele ning kelle saaks kohe ametisse võtta.

Täpne kohtujuristi ülesannete kataloogi paikapanek on hea mõtte ning analüüsi osana peaks see kindlasti seletuskirjas olema. Minu jaoks on suur probleem, et põhiseaduse järgi mõistab õigust ainult kohus ehk kohtunik. See tähendab mitte ainult lõplahendit, vaid et kohtunik otsustab menetluses olulised küsimused ja viib menetluse sisuliselt läbi. Kui kohtujuristi ametile tahetakse anda sisu, ei tohiks sellega luua olukorda, et ametisse ja õigust mõistma pannakse n-ö säästukohtunik. Kriitiliselt ja sisuliselt tuleb hinnata, kas kohtujuristi pädevusse antud küsimuste puhul on või ei ole tegemist õigusemõistmisega. Kui on, siis peaks sellega minu hinnangul tegelema kohtunik, mitte kohtuametnik. Kohtujurist ei tohiks olla täiesti iseseisev ega kohtuniku korraldustele mittealluv. Ehk võiks kohtujuristi nimetuse üldse ära jätta ja öelda, et konsultandid ja väljastpoolt süsteemi tulevad inimesed võivad ettevalmistuskava läbida.

Rask: Tõstatasid fundamentaalsed küsimused, mida ei ole tänaseni selgeks vaieldud – kas kohus põhiseaduslikus mõttes tähendab kohtunikku; mis asi on õigusemõistmine. Oleks tore, kui jõutakse arusaamiseni, kuidas süsteemi muuta.

Paal: Kas need küsimused saaks kõrvale jätta ja eelnõu heaks kiita?

Rask: Peab olema lootust, et kui need küsimused tõusetuvad, jõutakse neis selgusele. Arvan, et küsimuste lahendamiseks võiks toimuda tõsiseltvõetav diskussioon, aga seda tänaseni toimunud ei ole. On konkureerivad grupid, kes võiksid ka omavahel kokku saada. Peame mõtlema printsiipiaalselt selle peale, et õigusemõistmine on üks eraldi võimuharu, kuid poliitilisel tasemel ei ole seda isegi aktsepteeritud.

Pomerants: Kas eelnõus on küsimusi, mis reguleerivad probleeme, mis peaks saama kindlasti lahendatud? Kui on, siis peaks asjaga edasi minema.

Rask: Eelnõu on väga praktiliselt laadi, aga ei paista olevat poliitilist tahet sellega edasi liikuda.

Jõks: Saan aru, et KHN eelnõud heaks ei kiida.

Küsimus on selles, kas kohtunikuabi tegeleb õigusemõistmisega või mitte. Näiteks asjaõigusseadus ütleb, et asjaõiguse tekkimiseks, muutmiseks ja lõpetamiseks on tarvis asjaõiguslepingut, mis sõlmitakse notari juures, ja kannet kinnistusraamatus, mille teeb kohtunikuabi. Seega kohtunikuabi otsustab, kas see, mida notari juures taotletakse, on lubatav või lubamatu. Need on keerulised õiguslikud küsimused.

Ettevalmistuskava võiks minu meelest olemas olla, aga sellest ei tohiks kujuneda reeglit, mille alusel kohtunikukohti komplekteeritakse. Paindlikkust pakutud variant loob ja kui see toimib, võiks see olemas olla, kuigi kohtunikeksamikomisjoni koormus sellisel juhul tõuseb. Kohtujuristi temaatika

tundub praegusel tasemel küsitav, sest taotletav on põhimõtteliselt võimalik saavutada ka konsultandi baasil.

Jaaksoo: Praegu püüeldakse selle poole, et igal kohtunikul oleks vähemalt oma konsultant. Kas kohtujuristide arv saab olema sama või väiksem?

Lippus: Me ei ole küsimust eelarveliste numbritega sidunud. Põhimõtteliselt peaks püüdlema selles suunas, et kohtujuriste tuleks süsteemi juurde nii palju, et igal kohtunikul oleks oma kohtujurist. Justiitsministeerium ei näe kohtunikuabisid pelgalt tehniliste tööde tegijatena, vaid nad lahendavad oma kitsas valdkonnas olulisi küsimusi. Meil puudub hetkel nende ettevalmistus, mistõttu pole tagatud, et nad oleksid valmis õigusemõistmise valdkonnas neile seadusega pandud ülesandeid täitma. Nad õpivad töö käigus. Me ei saa tänaste konsultantidega edasi minna, kuna neil ei ole haridusnõudeid ja nende probleemiks on ka nende ametinimetused. Seega me ei korrastaks süsteemi ega annaks määrustele arusaadavat õigusjõudu. Kui me eelnõuga edasi ei lähe, ei saa me ka kohtujuhtimist korrastama hakata. Lihtsalt konsultantidele koolituse andmisega ja palga tõstmisega süsteemi korrastamist ei toimuks. Kohtuametniku ametikohta seaduse tasandil reguleerimata ei ole võimalik kohtunikele reaalselt abi pakkuda. Kui kohtunikuabid lihtsalt õigusemõistmise juurest ära võtta, tõuseks kohtunike koormus oluliselt, aga kohtunike arvu suurendamine ei ole täna ühiskonna poolt aktsepteeritav.

Rask: Eelnõule saab kindlasti veel ettepanekuid teha. Praeguse kohtusüsteemi võiks ära kaardistada, et lõpetada vaidlused, mida soovime ja mida mitte. Tuleks vaadata, mida teevad konsultandid ja teised kohtuametnikud, panna see kirja, teha üldistusi ja selle pinnalt joonistada välja ametijuhendid, kvalifikatsiooninõuded, palgatase ja panna paika ametnike arv. Selle pinnalt saaksime arutada, kuidas edasi minna.

Pärsimägi: Meil on palju täitmata kohtuniku ametikohti. Kas ei saaks ettevalmistusteenistuse kohti välja kuulutada? Kandidaaditeenistuse läbinuid võiks rohkem järjekorras olla.

Lippus: Meile on praegu lubatud 15 kandidaadikohta, nendest pole kandideerinud kohtunikuks 10, kohtunikuks kandideerivad neli. Üks kandidaat on kindlasti võimalik juurde võtta ja seejärel ükshaaval vaadata, kus kandidaadikoht vabaneb.

Aas: Oleks tõesti mõistlik läbi viia iga tänase kohtutöötajani jõudev ametikohtade hindamise analüüs. Meie tegime seda prokuratuuris seoses uue ATSi jõustumisega. Just uue ATSi rakendamine nõuab taolise analüüsi tegemist ka kohtusüsteemis.

Rask: KHN võiks eelnõu teadmiseks võtta. Soovitame ministeeriumil eelnõuga edasi tegeleda. KHN annab kindlasti oma panuse eelnõu edasiarendamiseks. Tuleks saada selgust ka kohtuametnike ülesannetes, süstemaatikas jms. Vajadus on seda analüüsida, kaardistada ja joonistada välja ametnike põhifunktsioonid.

Lippus: Loodame personalistrateegia projekti raames tehtava ametnike kompetentsimudeliga välja tulla selle aasta detsembris.

Rask: Teen ettepaneku teemaga edasi tegeleda ja tulemusi KHNis presenteerida.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

7. Nõusoleku andmine justiitsministri määruse „Esimese ja teise astme kohtu struktuuri ja koosseisu kehtestamise ning teenistuskohdade liigitamise kord“ muutmiseks – KS § 41 lg 1 p 2 alusel – Kaidi Lippus

Lippus: Asume eelnõuga rakendama tulevast ATSi ja teeme seda nii varakult, et olla Rahandusministeeriumi soovitud ajakavas. ATSi kohaselt võib justiitsminister, kuulanud ära KHNi arvamuse, kehtestada I ja II astme kohtute koosseisu ja teenistuskohdade liigitamise korra. Arvame, et eelnõu, mille oleme esitanud, on vajalik. Saame sellega ühtlustada kohtute poolt kehtestatavaid struktuure ning teenistuskohdade nimetusi võrreldes tänasega vähendada. Määruse ettevalmistamisel oleme teinud koostööd kohtute personalijuhtide ja direktoritega. Viimane variant erineb nendega peetud ümarlaudadel räägitavast selles mõttes, et oleme haldusosakonna alla liigitanud ka kohtu

pressiesindaja. Direktorid avaldasid arvamust, et esimehed soovivad, et pressiesindaja oleks otseselt nende alluvuses. Üldiselt on tegemist korrastamise eesmärgi kandva määruse eelnõuga. Sooviksime väga, et KHN jagaks eesmärgi, et kohtute struktuurid ja teenistuskohade nimetused oleksid sarnased.

Aas: Ma ei ole veel Rahandusministeeriumi määrust näinud. Üks asi on struktuuri paikapanek, aga oluline on ka see, milliste ametikohtade täitjad jätkavad edaspidi avalikus teenistuses ja kes asub tööle töölepingu alusel. Kas see jääb iga kohtu määrata või on see ametikirjelduste kaupa ära otsustatud?

Lippus: Kõnesoleva määruse eelnõu neid küsimusi ei puuduta. Töökohtadeks ja ametnikeks jaotamine on selle sügise küsimus, aga mitte kõnesoleva määruse teema. Ametnikeks ja töötajateks liigitamine tuleb läbi viia ühtselt üle süsteemi.

Lipstok: See, kes jätkab ametnikuna ja kes töötajana, on süsteemile oluline otsustuskoht, mida ei saa teha kohtudirektor ainuisikuliselt. Määruse pealkiri on „... teenistuskohade liigitamise kord“ ja selle § 4 räägib teenistuskohade liigitamisest, kuid alust, kuidas ja millest lähtuvalt teenistuskohad liigitatakse, kirjas ei ole.

Lippus: Me oleme ära kuulnud kohtujuhtide seisukoha. See, et koosseisus on nimetatud ametinimetused, ei tähenda, et praegu peaks otsustama, kas ta on ametnik või töötaja. Seda on vaja teha aprilliks 2013. Me kehtestame hetkel ainult korra.

Rask: Milline KHNi osa otsustuses?

Lippus: KHN peab otsustama, kas toetatakse ideed, et minister kasutab seadusega antud võimalust kehtestada kohtute ühtne koosseis, struktuur ja ametinimetused ning näidata, millised kohad struktuuris asuvad, samuti kas seda on vaja teha ühtselt terves vabariigis või võiks iga kohus oma struktuurilelemente kehtestada.

Viiakse läbi hääletus KHNi nõusoleku andmiseks justiitsministri määruse „Esimese ja teise astme kohtu struktuuri ja koosseisu kehtestamise ning teenistuskohade liigitamise kord“ muutmiseks.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooleitud: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku justiitsministri määruse „Esimese ja teise astme kohtu struktuuri ja koosseisu kehtestamise ning teenistuskohade liigitamise kord“ muutmiseks.

7¹. Kohtunike palgad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Märt Rask

Rask: Tahaksin teiega jagada informatsiooni, mis alates 13.08 Riigikohtu esimeheni jõudnud on. Rahandusminister Jürgen Ligi esitas kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse rakendamise kohta ettepaneku seaduse rakendamist kohtunike osas edasi mitte lükata. Küll aga seotakse seaduse rakendumine kohtunike pensionide indekseerimisega ja alates 01.01.2013. a kohtusüsteemi sisenevate kohtunike ametipensioni kaotamisega. Kolmapäeva hommikul tuli valitsuskabinetilt asutuste finantsjuhtidele teade, et seaduse rakendamine otsustati edasi lükata. Rahandusministri seisukoht oli, et mingil juhul ei saa palgakorraldust rakendada ministritele, kuna valitsus loeb ennast seaduse rakendamisega tekkinud olukorra ees vastutavaks ja ministrid ei saa eetilistel ning poliitilistel põhjustel palgatõusu vastu võtta. Kuna informatsioon oli huvipakkuv, pidasin telefoni teel vestlusi rahandusministri, justiitsministri, haridus- ja teadusministriga ning vahendaja kaudu majandus- ja kommunikatsiooniministri ja peaministriga. Rahandusminister koos justiitsministri ja peaministriga pakkusid välja eelnevalt nimetatud paketi ehk kui kohtunikele kehtestatakse seadusega ette nähtud palgatase, rakendatakse ka pensionisüsteemi ja ametipensionide muudatused ning see tähendab, et kohtusüsteemi sisenejatel enam ametipensionile lootust ei ole. Diskussiooni tulemusena valitsuskabinetis üksmeelele ei jõutud. Üheks erimeelsuste põhjuseks oli küsimus, kas ühel töötajate grupil on võimalik tõsta palku, kui teised samas streigivad. Valitsuskabineti liikmetel ei olnud selget arusaamist sellest, et kohtunike puhul on tegemist 2007. a riigi keskmise palga järgi arvatud palgast veel 8% kõrpe võrra väiksema palgaga, mitte 2008. a kärbetejärgse palgaga. Sel aastal oli kohtuniku palk eurodesse ümberarvutatuna umbkaudu 12 000 krooni x 4-8%. Vestlustest haridus- ja

teadusministriga hakkas välja kooruma ka võrdlus *kohtunik vs ülikooli õppejõud*. Eestis töötab 3000 juristi, kellest 200 on kohtunikud. Kui tahame, et kohtunikuamet oleks prestiižne ja et sinna kandideeriks parimad, ei saa me arvestada 3000 juristi keskmist taset, vaid peame arvestama, et kohtunikuks kandideeriks juristide tippude tipp. Kui tänases situatsioonis konkursid läbi kukuvad ja on näha tendentsi, et kohtunikud ootavad pakkumisi mujale tööleminekuks, siis saades heade kohtunike asemel kohtunikeks keskpärased juristid, teeme vea personalivalikus. See viga kestab 30 aastat. Täna on murdepunkt, kus järgmise 3-4 aasta jooksul vahetub 46-50% kohtunikest. Ees on suur personalivaliku probleem. Kui selles situatsioonis halvendame kohtunikuameti prestiiži veelgi, sest ametipensionid kaovad ja pensionid indekseeritakse, vastutab selle eest valitsuskabinet. Eestis on kindlasti rohkem kui 200 õppejõudu, kes teenivad rohkem kui kohtunikud. Samuti on Eestis kindlasti rohkem kui 250 arsti, kes teenivad rohkem kui Riigikohtu esimees. Märgata on, et poliitiliste otsustajate seas on justiitsministri töö kas tegemata või ei ole ta valitsuskabinetis autoriteet, kes ütleks, et kohtute valdkonnaga ei riskita. Kohtusüsteemis ei ole keskmise juristiga midagi peale hakata. Probleem on tõsine. Kohtunike Ühingu liikmed streikima ei hakka, sest 200 kohtuniku häält ei tähenda ühe riigikogu liikme jaoks midagi. Kohtunikud ei ole survegrupp, kes suudaks oma õiguste või riigi arengu eest sellisel moel seista nagu õpetajad, arstid jt. Meie veenmisoskus, tasakaalustatud ja rahulik käitumine ning riigi teenimine peaks olema meetod, mille pärast me ei mõtle tänasel hetkel üksnes enda peale, vaid selle peale, mis saab kohtusüsteemist tulevikus.

Pomerants: Kui suure osa eelarvest moodustab kohtunike palgatõus 2013. a kontekstis?

Rask: Palgatõus on eelarvesse sisse kirjutatud. Valitsuskalitsiooni ülesanne 100 päevaga kohtumenetlus läbi viia ei realiseeru isegi siis, kui kohtunike palka tõstetakse.

Paus 10.55-11.10

Pomerants: Kui KHN võtab täna seisukoha esitatud muudatuspaketi suhtes, siis see ei saa asendada teiste kohtunike seisukohti.

Rask: Kohtunike Ühingu seisukoht tuleb ilmselt pärast seda, kui otsuse kohta on väljastatud ametlikud teated.

Pappel: Mis saab nende kohtunike pensionidest, kes on vabatahtlikult II pensionisambaga ühinenud? Mingis varasemas eelnõus leiti, et selle võrra tuleks ka eripensioni vähendada. Me ei ole sellega nõus, et nende kohtunike eripensioni tulevikus muudetakse.

Rask: Neid nüansse ei saa me ette arvestama hakata. Lisaks sellele on selge tung eripensionide maksustamiseks sotsiaalmaksuga.

Kivi: Kas Eesti kohtunike kõrgem organ on sellises olukorras, et nõukoja esimees kannab suusõnaliselt ette vestlusi, mille käigus saadakse teada, et kolm ministrit on esitanud valitsuskabinetile paketi, mis puudutab kogu kohtusüsteemi jätkusuutlikkust või arenguvõimalusi, kusjuures üks neist on kohtusüsteemi enda minister? Ma tahaksin küsida, mis takistas justiitsministrit KHNI teavitamast, et selline ettepanek valitsuskabinetile tehakse ning selgitada, mis täpselt ettepanekus sisaldub? Miks ei saanud ettepanekut enne kõigi kohtunikega läbi arutada, mitte ainult üksikute valitud esindajatega, kes praktiliselt 15 minuti jooksul peavad otsuse langetama mitte ainult iseenda, vaid ka kõikide tulevaste kolleegide suhtes? Ma pean ebamoraalseks seda, et lähtutakse veeuputuse printsiibist, sest anname sellise otsustuse täna nende kohtunike osas, kes tulevikus meie kolleegideks saavad. Ma leian, et sellist blankovolitust ei tohiks anda. Praegu võiks me selle info teadmiseks võtta, nõuda asjaosalistelt välja vastavad materjalid ja nendega tutvuda ning seejärel vajadusel kas erakorraline või elektrooniline KHN läbi viia. Lisaks ei saa ma juriidiliselt aru, mille peale hääletamisega lahendus antakse. Kuidas me üleüldse selle teemaga nii kaugele jõudnud oleme?!

Rask: Minu arvates oleme jõudnud nii kaugele tänu õigusliku ja poliitiliste otsustusprotsesside erinevusele. Sina võtad asja nii nagu see peaks olema. Poliitiline otsustus on oma olemuselt teistsugune ja juba mitmendat aastat ei kuulu sellesse ametnikega läbirääkimine. Lisataotlusi, mida oleme riigieelarve läbirääkimistel esitanud, nt Riigikohtusse analüütiku koha juurdesaamine, mida peame kohtusüsteemi arengu seisukohalt vajalikuks, peetakse mittetarvilikeks. Reaalsuses on rahandusminister see, kes ütleb, mida on kohtusüsteemile tarvis. Vahe on ideaali ja reaalsuse vahel.

On valik, kas jääme kindlaks oma ideaalidele ja lööme selja sirgeks või läheme reaalsusega kaasa ja püüame mõjutada otsustajaid, kes ehk saavad aru, kuidas reaalsuses oleks tarvis otsustada.

Paal: Kohtunike tööga peab kaasnema väärikas palk. Tavaliselt tulevad KHNis otsustamiseks eelnevalt ette valmistatud teemad. Tänapäevane otsus oleks oma initsiatiivi näitamine. Millised on prognoosid initsiatiivi näitamise väljavaadete osas?

Rask: Prognoosida poliitilises protsessis ei saa. Ma pigem ennustaks, et juhul kui 01.01.2013. a kohtunike suhtes seadus jõustatakse, saavad ühed öelda, et tegime ära, teised öelda, et reetsite meid. Seda diskussiooni me ära hoida ei saa. Teiselt poolt tõstavad muudatused kõrgendatud tähelepanu kogu kohtusüsteemile. Ametipensionide reform annab uute kohtunike ametisse tulekule tagasilöögi. Reformi tuleb teha komplekselt. On selge, et eesti maksumaksja ei suuda ametipensionide ülal pidada. Kas saame ametipensionide saamise aega pikendada või ametipensionid süsteemi sisenejate jaoks säilitada, on omaette küsimus.

Pomerants: KHNil on võimalik ka mitte midagi teha ja vaadata, mis saab. Tõenäosus arusaama tekkimiseks, et võiks palgasüsteemi arutada, on aga KHNi initsiatiivi näidates suurem.

Pärsimägi: EKOÜ senine seisukoht on olnud, et pensionide säilimise eest tuleks võidelda kõikide võimalustega.

Kivi: Kohtunikud on häiritud eeskätt teadmatusest. See, kuidas demokraatlikus riigis asjad käivad, on kõhe. Ma tahan normaalsust. Minu arvates saadeti praktiliselt esmakordselt kõik KHNi materjalid riigikohtunikele tutvumiseks ja tehti üleskutse, kas on probleeme, mida riigikohtunikud tahaksid KHNil arutamiseks välja pakkuda. Ainuke teema, mida välja pakuti, oli palgaküsimus. Minu arvates tõstatati palgaküsimuse probleemid käesolevast sügisest, võib-olla ka varasemalt. Tuleb aru saada, et mingisugune piir on saavutatud ka kohtunikonna kannatlikkusega. Teadmatust selles osas, mis edasi saab, on kõige häirivam. Mingisugunegi otsustus on siiski parem kui pidev teadmatust. Võib-olla olen ma liialt emotsionaalne, kuid minu jaoks oli esitatud teadasaamine üllatav.

Rask: Viimase kõne peaministriga tegin eile hommikul siin olles. Info on sedavõrd värske, et seda pole mujalt võimalik saada. Nendele kabinetiliikmetele, kellele helistasin, heidetakse ette minuga info jagamist. Kaitseminister oli sellest häiritud, et minuga räägiti. Samal ajal ütlesin ma, et jagan seda informatsiooni ka kohtute haldamise nõukojaga.

Loide: Oleme EKOÜ juhatuses küsimust arutanud ja oleme adunud, et ühel või teisel hetkel tuleb pensionide reform nii või teisiti.

Saarmets: Küsimus on selles, kas kohtusüsteem peaks olema vastutav selle eest, et lahendusvariant pole kohtusüsteemi kui terviku jaoks võib-olla kõige parem.

Aas: Esmane adressaat sellel sõnumil on valitsuskabinet. Teistpidi on see sõnum kohtusüsteemile. Mõnes mõttes aavad kõik, et muudatused on vajalikud. Mis puudutab indekseerimise temaatikat, siis nii palju kui mina uuest seadusest aru saan, on indeksid suhteliselt sarnased ja palk või pension indeksile üle minnes liiguks suhteliselt samas rütmis. Küsimus on selles, kas oleme tunniajase arutelu tulemusel valmis sellist otsust tegema. Kas palgatõus tuleb või ei tule, on iseküsimus, aga otsus, et ametipensionidest ollakse nõus loobuma, jääb.

Pomerants: Kõige tõenäolisem stsenaarium on *status quo* säilimine, et ei tõsteta palku ega muudeta pensionisüsteemi. Sellega valitsuskabinet kindlasti nõus ei ole, et kohtunike palka tõstetakse, aga midagi vastu ei anta. Päeva lõpuks pole kulu mõttes vahet, kas eripensionid säilivad või neid makstakse edaspidi otse pensionisambasse, sest kui on suurem palk, on võimalik omale pensionifondi suuremat sissemakset teha. Maksumaksjale on tegemist sama kuluga.

Jõks: See otsus ei saa meie tulevikku halvemaks teha. Eripensionid kaovad nii või teisiti, pakutud variant on selleks valutum. Küsimus on, kas ja millal palgad taastuvad.

Pärsimägi: Kas muudatused on justiitsministri poliitiliste plaanidega kooskõlas?

Rask: Jah.

Pappel: Ma leian, et KHN-i otsus peaks puudutama ainult tulevaste kohtunike ametipensioni praegu kehtival alusel, st 75% viimasest ametipalgast, kaotamist, mitte võimalust tagada kohtunikele pension muul viisil, näiteks riigi sissemaksetega pensionifondidesse. Teel KHN-i vestlesin sel teemal ka Marko Aavikuga, kes arvas, et ametipensioni kaotamise korral hakkab riik ilmselt tegelema kohtunike pensioni tagamiseks sissemaksid pensionifondidesse. Ükskõik kas see juhtub või mitte, ma leian, et me ei tohiks otsusega sellest võimalusest loobuda.

Rask: Nõus. Lisame otsuse teksti sõnad „praegusel kujul“.

Viiakse läbi hääletus, kas KHN peab võimalikuks kohtusüsteemi jätkusuutliku arengu huvides kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse jõustumist 01.01.2013 selliselt, et tulevikus ametisse nimetatavatele kohtunikele ametipension praegusel kujul ei laiene ja ametisolevate kohtunike ametipensionid indekseeritakse.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletud: 0

Otsus: Kohtusüsteemi jätkusuutliku arengu huvides peab KHN oluliseks kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse jõustumist 01.01.2013. Sel juhul peab KHN võimalikuks kohtunike ametipensionite ümberkujundamist selliselt, et tulevikus ametisse nimetatavatele kohtunikele ametipension praegusel kujul ei laiene ja ametisolevate kohtunike ametipensionid indekseeritakse.

8. Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest poolleilolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kaidi Lippus

Lippus:

1. Kohtujuhtide juhtimiskoolituse teema sai eilsel päeval läbi räägitud. On teada, kes teemaga tegeleb ja edasised tegevused tulenevad kinnitatud protokollist.
2. Iseseisva otsustuspädevusega ametnike ringi määratlemise teemaga tegeletakse KS muutmise seaduse seletuskirja täiendamise ja kohtuametnike personalistrateegia raames.
3. Kohtute kodukordade analüüs – Villem Lapimaa saatis teate, et nad on jõudnud kohtunikukandidaat Kadri Roosiga asja uurides järeldusele, et kohtute kodukordades on erinevusi, aga seni, kuni pole olulistes küsimustes töögruppide arutelude tulemusel ühtset arvamust kokku lepitud, oleks praegusel hetkel kodukordade ühtlustamisega tegelemine pelgalt formaalne tegevus. Praegu võivad kohtud sellega ise tegeleda ning pigem tegeleksid nad kodukordade ühtlustamisega siis, kui kvaliteedijuhtimise töörühma töö on mingite tulemusteni jõudnud. Kvaliteedijuhtimise teematikat arutame detsembrikuu KHNis. Memo, mille nad mulle ja Margit Veskimäele esitasid, saadame koos protokolliga KHNi liikmetele välja. Siis on see kättesaadav ka kõikidele esimeestele, kes saavad lugeda ettepanekuid kodukordade parandamiseks. Villem Lapimaa ja Kadri Roos leiavad, et kodukordade ühtlustamise töögrupil oleks praegu ületamatuid probleeme, kuna kohtutes on hetkel dualistlik juhtimine. On ebaselge, milline roll on esimehel ja igal kohtunikul ametnikele ülesannete jagamisel. Need kompetentsimudelid on hetkel kokku leppimata ja kuna meil pole süsteemis hetkel selgust, ei näe nad mõtet teemaga tegelemiseks. Nad teevad ettepaneku, et kui kvaliteedijuhtimise töörühm on tööd presenteerinud, tullakse kodukordade ühtlustamise teema juurde tagasi.
4. Kohtupersonali arengustrateegiast anname ülevaate detsembrikuus.
5. Kohtujuhi kohusetäitjale asendustasu maksmine – 2009. a saadeti Justiitsministeeriumist esimeestele välja kindel seisukoht, et asendustasude maksmine on ebaseaduslik.
6. Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja vaba kohtuniku ametikoht – ootame kohtunikukandidaat Kadri Roosi küpsemist, esimees ei ole taotlenud konkursi väljakuulutamist ja soovib selle edasilükkamist.
7. Katkematu kriminaalmenetluse probleemide lahendamise analüüs – 22.10 toimub kriminaalpoliitika osakonna ja I astme kriminaalkohtunike kohtumine. On teada, et kriminaalpoliitika osakonna hinnangul peab katkematuse põhimõtte printsiibina jääma, aga see ei tohi olla menetlust takistav ega otsuse absoluutse tühistamise aluseks.
8. Ühtse välissuhtluse korraldamise arutelu – ilmselt on selle küsimuse puhul mõistlik ära oodata uue Riigikohtu esimehe tulek, mõistlik ei ole asju enne korraldada.

Rask: Menetlusseadustike analüüsi peakomitee loomise, millest märtsis rääkisime, võiks samuti panna otsuste tabelisse kirja, kevadeks võiks esimesed töögrupid kokku saada. Praktikute ülesanne on teha seadusandjale oma tööst tulenevaid ettepanekuid.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9. Kohtuametnike vormiriietus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kaidi Lippus

Lippus: Projekt on riigihangete reeglite karmuse tõttu muutunud. Meil on kavandid, mida on hinnatud ja millest on välja valitud kaks võitjat. KHNi otsust palus Justiitsministeeriumi juhtkond enne, kui nad otsustavad, kas kuulutada välja riigihange vormirõivaste õmblemiseks, mis tooks kaasa meile lähimal kolmel aastal hinnanguliselt 125 000 eurot kulutusi. Kavandid saime konkursiga kätte, kuid rahasid konkursi võitjatele välja makstud veel ei ole. Juhul kui KHN ütleb, et vormirõivastust kohtuametnikele vaja ei ole, ei minda projektiga edasi. Viisime kohtuametnike seas läbi ka küsitluse, millest selgus, et 79% vastanutes pooldas vormirõivastuse kehtestamist.

Pomerants: Ma ei ole väga kindel, kas majandussituatsiooni arvestades on projekti näol tegemist kohtusüsteemile parima võimaliku otsusega aastal 2012.

Pärsimägi: Kas raha projekti teostamiseks on olemas?

Lippus: Oleme selle projekti läbiviimisega arvestanud. Kulud kantakse majandamiskuludest, mitte personalikuludest.

Pärsimägi: Nagu olen aru saanud, siis ametnikud soovivad vormirõivastuse kehtestamist. Kui aga KHN otsustab projekti mitte toetada, siis ega seda raha ametnikele millekski muuks ei kasutataks?

Lippus: Kui täna tuleb otsus, et KHN vormirõivastuse kehtestamist ei toeta, kannaksime raha 2013. a majanduskuludesse. Detsembris räägime sellest, millised on 2013. a eelarvekulutused.

Aas: Kas projektile lisandub erisoodustusmaks?

Lippus: Me muudaksime justiitsministri määrust, mis praegu näeb vormirõiva ette ainult kohtukordnikule. Kui meil on seaduses võimalus kehtestada, millised ametnikud vormirõivastust kannavad ning muudame selle alusel määrust, siis ei pea erisoodustusmaksu maksma. Kui kompenseeriksime ametnikele nende enda poolt ostetud kostüümi maksumuse, siis peaksime ka erisoodustusmaksu maksma.

Lipstok: Kas saan õigesti aru, et ainult naistele tuleb vormirõivas?

Lippus: Pakkumisi vaadates on näha, et meeste rõivastuse hinnad väga kallid. Kohtutes on kokku kuus meesametnikku, kes vormirõivast vajaksid. Me saaksime nendele hüvitada kostüümi ostmise kulud.

Lipstok: Kas vormirõivas kehtestatakse kordnikule ja naiskohtuametnikele? Kui ütlete, et meesametnikel on võimalus kanda vabalt valitud nõuetele vastavat riietust, ei ole asjas ühtset lähenemist.

Lippus: See oleks pragmaatiline lähenemine ja hoiaks kulusid kokku. Usun, et asju on võimalik korraldada ja sõnastada nii, et see ei näeks halb välja. Meil on kavandid olemas ning on võimalik siiski ka otsustada, et ka meesametnikud peavad oma vormirõiva saama.

Paal: Lugesin esitatud memo läbi ja mul tekkis siiski tunne, et projekti võiks 2015. aastani edasi lükata. Memos oli võrreldud, et kui me maksaksime 40 000 eurot palgana välja, oleks istungisekretäri palk suurem. Kui see võimalus ka teoreetiliselt kõne alla tuleks või oleks võimalus töötajatele näiteks ergonomilised toolid osta, oleks kasutegur vormiriiete kehtestamisel väike ja tekitaks probleeme. Inimene suhtleb paljuski kohtuga kas kirjalikult või advokaadiga ja kokkupuude kohtuametnikuga on väike. Teine küsimus on organisatsioonitunnetuses. Konsultandid seda ei saaks, vaid sekretärid ja

kantselei referendid. Mulle meeldiks, et töotaksin kaasaegses pangaga võrreldavas organisatsioonis. Projekt iseenesest oleks tore, aga arvestades palgaprobleeme, leian, et projekti võiks edasi lükata.

Saarmets: Kas arvestasite ka kaadrivoolavusega? Tekib ohutunne, et need, kes täna on ametis, saavad vormirõivad kätte, aga uuele töötajale neid ei võimaldata ja lõpuks kaob vormiriietus ära. Huvi peaks jätkuma.

Pomerants: Hetkel ma projekti ei toeta. Riigis on sadu sellise klassiga teenistujaid, kes saavad sama palju palka ning esindavad samasugusel moel riiki.

Rask: Omades kogemus naispiirivalvurite vormiriietuse kehtestamisega, ei toeta projekti. Selle asemel võiks sõnastada korrektse kohtutöötaja riietusnõuded, kuna ma ei toeta ka seda, et kohtust jääks mulje kui kergemeelsest või kütmata asutusest. Minu arvates saab korrektse riietamise probleeme lahendada teistmoodi.

Aas: Läbisime prokuratuuris sama teema paar aastat tagasi. Jõudsimme samuti järeldusele, et sisemised nõuded peaksid olema, aga kui me neid kehtestame, ja arvestades inimeste madalat palka, peaks olema võimalik riiete osaline kompenseerimine või muul moel hüvitamine. Ma pigem kaldun riietusnõuete kehtestamise väljatöötamisele.

Pärsimägi: Võiks mõelda riiete kompenseerimise peale.

Lippus: Kohtudirektorid ei avaldanud valmisolekut, et hetkel oleks võimalik kohtuametnike riietuse teema tõstatada ja öelda, et nad peaksid käima nõuetele vastavalt riides, sest siis tuleb teravalt esile ka töötasustamise teema. Ametnikel ei ole tahtmist kuulata, et nad peaksid riietustele kulutusi tegema, kui palk on nii väike. Ma ei ole arvanud, et projekt kehtaks aastaid. Alustasime Justiitsministeeriumis projekti jaanuaris, kui oli kindel, et ametnike töötasu tõusu ei tule ja motivatsioonifond on väike. See oleks võimalus, kuidas ametnikke väärtustada ja ühtlasi organisatsioonitunnet ja kohtuasutuse mainet tõsta. Selle projekti ja tulevikus tuleva töötasu tõusu tulemusel iseenesest need probleemid reguleeruks, kuid kohtudirektorite hinnangul kohtuametnikud ootavad projekti. See raha on praegu majandamiskuludes olemas. Arvestada tuleb ka seda, et kui ametnik ise peaks endale kostüümi soetama, ei pruugiks ta seda pakkujate poolt välja käidud summa eest saada.

Rask: Kas on tarvis lisatoetust või on tarvis riiet? Kui raha on olemas, siis saab seda ka motiveeritult riietusnõuete tagamiseks kasutada. Riietusnõudeid ole tarvis sellise detailsuse astmega kehtestada nagu vormirõivaid. Kui on võimalik mingisuguse rõiva kompenseerimist toetada ja kehtestada üldised nõuded riietumisele, parandab see oluliselt olukorda.

Jöks: Olen ettepaneku poolt, kui kohtuametnike palk ei tõuse.

Viiakse läbi hääletus informatsiooni teadmiseksvõtmiseks ja kohtute eelarve reservist kohtuametnike vormiriietuse projekti rahastamise toetamiseks sel juhul, kui kohtuametnike palk ei tõuse.

Poolt: 2

Vastu: 6

Erapooletuid: 0

Viiakse läbi hääletus informatsiooni teadmiseksvõtmiseks ja kohtute eelarve reservist kohtuametnike vormiriietuse projekti rahastamise toetamiseks.

Poolt: 0

Vastu: 6

Erapooletuid: 1

Viiakse läbi hääletus kohtuametnikele väärilise töötasu maksmiseks võimaluse leidmiseks.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja pooldab kohtuametnikele väärilise töötasu maksmiseks võimaluse leidmist.

10. Arutelu KS § 99¹ alusel kohtuniku teenistusvanuse tõstmise küsimuste edaspidisest otsustamisest kohtute haldamise nõukojas. Viru Maakohtu esimehe taotlus Evi Kooli teenistusvanuse tõstmisele nõusoleku andmiseks kuni 02.11.2013.a – KS § 41 lg 3 p 4 ja § 99¹ alusel - Riigikohus

Palmiste: Jään kirjalikult toodu juurde. Palun tähelepanu pöörata sellele, et täitmata on endiselt kolm kohtuniku ametikohta ja konkursid luhtuvad.

Pärsimägi: Mitu konkursi praegu pooleli on ja mitu kohtuniku ametikohta täitmata?

Palmiste: Kolm kohtuniku ametikohta on täitmata ja üks kohtunik on lapsehoolduspuhkusel. Seega on neli vaba kohta. Kandidaate on kuus, kaks neist kandideerivad kohtuniku ametikohale ja loodetavasti on ametisse astumas.

Lipstok: Viru Maakohtu teenistuses on seitse kohtunikukandidaati, kellest kaks kandideerivad ja üks lisandub 2013. aasta algusest. Aasta alguseks on seitsmest kaks kohtunikuks nimetatud. Kokku on vabariigis 15 kandidaadikohta.

Pärsimägi: Kohtunik Evi Kooliga koos töötavad kolleegid väitsid, et ta läheb ära tervislikel põhjustel ega taotle pikendamist.

Palmiste: Tervise küsimus oli päevakorras eelmisel talvel, aga enam mitte.

Jöks: Taotlus on esitatud üheks aastaks?

Palmiste: Jah. See on kohtunik Evi Kooli soov. Ta võtaks aasta pankrotikohtuniku väljaõpetamiseks.

Vaks: Ma ei tea, mida Riigikohtu üldkogul arutati, aga vaatamata suurele arvule ameti taotlejatele on mul jätkuvalt mure Viru Maakohtu Narva kohtumaja pärast, kuhu kogunevad kohtusüsteemi sisenejad. Seal pole kohtunikku, kes kvalifitseeruks kandidaadi juhendajaks. Mul on sügav mure ka Viru Maakohtus menetletavate maksejõuetusajade pärast. Loodan, et KHN kaalub Evi Kooli taotlust, sest tegemist on missioonitundega kohtunikuga ja kui ta soovib tööd veel aasta teha, võiks sellega arvestada.

Palmiste: Kõik kohtunikukandidaadid on meil kaheaastase kandidaaditeenistuse tähtajaga, kolm tulevad meile väljastpoolt maja ja vaid üks on meie konsultant. On vähetõenäoline, et nad jääksid meile töötama nii püsivalt nagu Evi Kool.

Rask: Riigikohtu esimese sügisese üldkogu päevakorda pandi kiirustades küsimus Harju Maakohtu kohtunik V. Villemsoni teenistusaja pikendamisest. Kuna seadusemuudatus jõustus suvel, oli üldkogul tegemist suhteliselt traagilise arutlusprotsessiga, mille tulemusel võib sõnastada järgmised järeldused: 1) vanusepiirang 68 aastat võib olla põhiseadusega vastuolus ja vaidlustatav, kuid täna see kehtib; 2) KS 99¹ võib olla põhiseadusega vastuolus ja vaidlustatav, kuid täna see kehtib. Kõik kohtunikud analüüsisid eelkõige KS § 99¹ õiguslikke aluseid ja seda, kas taotlus vastab sättest tulenevatele nõuetele või mitte. Viidatud sättes on selgelt öeldud, et Riigikohtu üldkogu võib KHNi ja kohtuniku nõusolekul ning esimehe ettepanekul erandjuhul tõsta kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära kuni kahe aasta kaupa. Küsimus on selles, mida tähendab „erandjuhul“. Keegi ei kahtle selles, et V. Villemson on väga tugev kohtunik, kuid tegemist ei olnud situatsiooniga, kus oleks olnud erandlikud asjaolud selleks, et esineks õigusemõistmise korra kohase toimimise seisukohalt kaalukas avalik huvi. Järgmistel kordadel Riigikohtu üldkogu vaevalt et erandliku situatsiooni asetleidmist kinnitab, sest need olukorrad ei tohi olla tulnud asjaolust, et konkursse ei ole välja kuulutatud. Üldkogu diskussiooni taustal prognoosin, et praktika jätkub samas suunas.

Kivi: Võib-olla polnud üldkogu praktika suunamisel vähe tähtsust omav ka asjaolu, et väidetavasti ei toimunud Riigikohtuga põhimõttelise seaduse muudatuse kooskõlastust. Asekantsler Marko Aavik väitis, et seaduse muudatuste oli kiire, aga tekkinud on olukord, kus Riigikohtu üldkogule pannakse kohustus kahe mõiste jooksujalu sisustamiseks. Protsessi reguleerimatusega kaasnevaid tagajärgi näitab ka see, et Harju Maakohus on otsusest häämingus ja seda tõlgendatakse Riigikohtu üldkogu vimmana. Tegemist on kahetsusväärse olukorraga, kuid kahjuks ei ole antud seaduse säte see, mille alusel saab tõlgendada või arvesse võtta, kuidas keegi töötab.

Pomerants: Säte oli eelnõus ajast, kui eelnõu valitsusse tuli. Eelnõu menetluse käigus reageeriti suuresti selles olevatele ettepanekutele, kuid konkreetse sätte osas arvamusi ei esitatud.

Rask: Riigikohtuga sätet ei kooskõlastatud. Esitasin sätte kohta rohkem küsimusi, näiteks see, mis saab riigikohtunikest ja kuidas nende teenistusvanuse piiri nihutada saab? Küsimus on selles, et kui lähtutakse eelduslikult sellest, et kohtusüsteem ei ole tervik, siis tuleb märkida, et kohtuniku staatus on kõigi jaoks sama. Kui selliseid probleeme ei lahendata ühtmoodi kõikide kohtunike jaoks, on seadus puudulik. Seda rääkisin ka Justiitsministeeriumi asekantslerile.

Pomerants: Saan aru, et probleemi selles ei ole, et Riigikohtu kohtunike kohad oleksid jäänud täitmata. Ma ühinen Lea Kivi seisukohaga. Evi Kooli osas ma ei tea, kuhu Riigikohtu üldkogu arutlustes jõutakse, kuid see ei tähenda, et KHN ei võiks teistsugusele seisukohale jõuda.

Paal: Mulle iseenesest teenistusvanuse ülemmäära säte meeldis, kuna see välistas individuaalse hindamise ja ärasaatmise ning tagas rotatsiooni. Täna kehtiv säte võib tekitada palju spekulatsioone selles, miks otsustatakse kellegi teenistusvanust pikendada või miks mitte.

Pärsimägi: Tore on Riigikohtu üldkogu muljeid kuulata, aga KHN on oma otsustuses sellest sõltumatu. Kohtuniku amet on eluaegne. Kaotada ei ole midagi, sest varem või hiljem tuleb ikkagi pensionile minna. Õigusemõistmise erakorraline vajadus on primaarne ja ikkagi tuleb ka isikut vaadata.

Jõks: Ühest küljest on hea, kui kohtunikud ei tõtta pensionile, vaid töötavad. Näen siin aga ohtu kohtunike arvu vähendamisele, pikendades teenistusvanust ja hiljem konkursse mitte välja kuulutades. Ma kuulun nende kolleegide hulka, kes arvavad, et pigem on piirang põhiseadusega kooskõlas. Mis puutub sellesse, mida arvestada „erandjuhtudel korra kohase õigusemõistmise vajadusena“, siis olen nõus, et ainuüksi tublidus erandjuhu alla ei mahu, vaid pigem tähendab see komplekteerimisraskusi teatud kohtutes. Ei saa öelda, et ma isikut 100% silmas ei pea. Arvestades, et Harju Maakohus ja Viru Maakohus on siiski erinevad kohtud ja Viru Maakohtus on komplekteerimisega raskusi, samuti arvestades, et taotlus on esitatud üheks aastaks, annaksin nõusoleku.

Lippus: Viru Maakohtusse saabub vähem asju kui möödunud perioodidel. 2011. a oli töökoormusmetoodika järgi Viru Maakohus alakoormuses arvestades nii kohtunikukohta kohti kui ka reaalselt täidetud kohti. Tuleb arvestada, et siis olid ametis veel ka Gontšarovid, kes nüüd on lahkunud. Ka praegu on koormus täidetud kohtade kohta alla optimaalse. Lisaks täidetakse kaks kohtunikukohta ja üks kandidaadikoht. Statistika hetkel erandliku olukorra olemasolu ei kinnita. Saabuvate asjade arv ei anna alust kõikide kohtunikukohtade täidetuna hoidmiseks ja meil ei peaks seda eesmärki olema, kui asjade arv väheneb. Viru Maakohus jääb prognooside kohaselt kõige alakoormatumaks kohtuks arvestades sissetulevate asjade arvu

Palmiste: Tahan, et meenutaksite kriminaalasjade üldmenetluste tähtaegu.

Vaks: Me näeme pidevalt Viru Maakohtus konkursse, kus osaleb üks inimene.

Lippus: Tuleb arvestada, et Evi Kool jätkaks kohtunikuna aasta. Selle ajaga ei saa ükski kandidaat küpseks, aga lisaks tulevad juurde veel kaks kohtunikku ja üks kandidaat. Statistika paanikaks põhjust ei anna.

Palmiste: See, kas noorkohtunikud tööle tulla saavad, ei ole esiteks kindel. Teiseks on probleem nende töö kiiruses ja korralduses.

Aas: Tundub, et Viru Maakohtu olukord on hullem kui Harju Maakohtu olukord, seega jään oma eelmise otsuse juurde.

Viakse läbi hääletus Viru Maakohtu kohtuniku Evi Kool teenistusvanuse tõstmisele nõusoleku andmiseks kuni 02.11.2013. a.

Poolt: 6

Vastu: 2

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku Viru Maakohtu kohtuniku Evi Kool teenistusvanuse tõstmisele kuni 02.11.2013. a.

KHNi 67. korraline istung toimub 14.12.2012. a Justiitsministeeriumis. KHNi 68. korraline istung toimub 05.04.2013. a Justiitsministeeriumis. KHNi 69. korraline istung toimub 24.05.2013. a Justiitsministeeriumis.

Istungi lõpp 21.09.2012. a kell 13.45.

Märt Rask
Juhataja

Margit Veskimäe
Protokollija